

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН СІАУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І УПРАЎЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СНК БССР

№ 16 (539)

Нядзеля, 2 верасня 1945 г.

Цана 50 кап.

СЁННЯ Ў НУМАРЫ:

- Ул. Няфёд. — Павел Малчанаў (2 стар.).
- Ус. Краўчанка. — Добры пачатак (2 стар.).
- Янка Маўр. — Шчасце. Апавяданне (3 стар.).
- А. Якімовіч. — Выдатны дзіцячы пісьменнік (3 стар.).
- Віт. Няміра. — Дзеці чакаюць кнігу (3 стар.).
- Ул. Карпаў, А. Есакоў. — Пошукі самастойнасці (4 стар.).
- Вершы А. Зарыцкага, П. Глебкі, В. Таўлая і М. Дзідзінай.

АБ ДЗІЦЯЧАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Другі раз на вызваленай беларускай зямлі сёння шырока адчыняюцца дзверы школ для нашых дзяцей. За час летняга перапынку ўсе сілы настаўнікаў і органаў народнай асветы, пры дзейнай дапамозе шырокай савецкай грамадскай, былі накіраваны на забеспячэнне дзецім нармальнага ўмоўнага навучання. Адрамантаваны школыныя памяшканні, у шмат якіх месцах нашай рэспублікі пабудаваны нават новыя будынкі, на якіх з'явіліся прыветлівыя словы гаспадарскага закліку: «Шчыра запрашаем».

Аднак толькі куток, які звычайна з'яўляецца вельмі любым дзецім, вучням і дашкольнікам, у гэтым годзе, як і ў мінулым, будзе пуставаць. Гэта куток, вызначаны для дзіцячай бібліятэкі. Арганізацыя, якая павінна была ў першую чаргу клапаціцца аб забеспячэнні дзяцей мастацкай кнігай, на працягу ўсяго мінулага навучальнага года амаль што нічога ў гэтым напрамку не зрабіла.

Нягледзячы на гэтае горавацкія факты самі сабе гавораць: У плане Дзяржаўнага Выдавецтва БССР на 1945 г. былі наменчаны да выдання 42 кнігі для дзяцей. З свайго боку ЦК ЛКСМБ распарадзіўся план выданняў для маладога чытача. У плане прадувадзана 47 кніг. Гэта надзвычай сціплы лічы, калі прыняць пад увагу, што ад нашых багатых дзіцячых бібліятэк нямецкі акупант пакінуў адзіна толькі попель, калі прыняць пад увагу тое, што нашых дзяцей усё больш і больш вабляе да кнігі, да гэтага «насладжання і роскошы ума» (Бяліцкі). Здалася, што гэта вельмі невялікая колькасць кніг будзе заслужаным падарункам дзецім да новага навучальнага года.

Здарылася інакш. На працягу 8 месяцаў 1945 года Дзяржаўнае Выдавецтва БССР, якое наогул разгарнула дошчы інтэнсіўную выдавецкую дзейнасць, «парадала» нашых дзяцей толькі 2-ма выданнямі. Чам-жа тлумачыць гэтае размыкванне паміж вызначаным планам і яго рэальным вынікам?

Менш за ўсё мы сціплыя недаацэніць цяжкасці, якія даваліся пераадоляць на працягу года ў справе кнігадрукавання ў нашай рэспубліцы. Аднак, такое становішча з дзіцячай кнігай у Беларусі не можа быць вытлумачана ніякімі гаспадарка-гэмічнымі прычынамі. Мы маем выдатны аб'яваваць, бестурботныя адносіны да аднаго з важнейшых фактараў у выхаванні маладога пакалення.

Абяваваць і бестурботны адносіны да дзіцячай кнігі ішчэ больш пацвярджаюцца, калі прыгледзецца да гэтых «сінкумаў» — да двух выданняў за 8 месяцаў кніжак для дзяцей. Назавіць іх кніжкамі нават нельга. Кніга Л. Трафілава «Ой, в лесу, лесу зялём...» (на рускай мове) выдана так, што яна больш падобна да тэатральнай праграмы. Надрукаваная светла-зялёнай фарбай, кніжка можа быць прычэпана толькі пры моцным святле сонца. Не лепш абстаці справа з выданнем Алеся Якімовіча «Нашы прыяцелі» і «Вераб'ёвы гасці». Асцутнасць яскравай ілюстрацыі (у выданні Л. Трафілава нават прозішча мастака не падаецца), беднасць фарбаў і друку сведчыць аб бяздушнасці, класічных адносінах да дзіцячай кнігі. Што мы маем справу іменна з такімі адносінамі да дзіцячай кнігі ў нас, сведчыць той факт, што надзвычай добра абсталяваная літграфія ў Гродні не была выкарыстана для друкавання дзіцячых шматфарбаваных кніг. Яшчэ больш: у гэтай-жа літграфіі зноўдзены поўнаасцю падрыхтаваны да друку яшчэ да вайны надзвычай цікава ілюстраваныя кніжкі Алеся Гурла «Нашы штуршкі» і Никрасава «Генерал Таптыгін» (пераклад А. Якімовіча). Да сённяшняга дня Дзяржаўнае Выдавецтва БССР нічога не зрабіла, каб надрукаваць гэтыя кніжкі.

Нашыя дзеці, якія за час Айчынай вайны прайшлі такі цяжкі, шматпакутны шлях, якія актыўна дапамагалі ў вызваленчай барацьбе нашай народа, заслуужылі таго, каб больш чула, з большай любоўю адносіцца да выдання дзіцячых кніжак.

Мы маем перад сабой даскавалы вопыт брацкай рускай літаратуры. У цяжэйшыя дні вайны ні ў якой меры не спынялася работа па ўзбагачэнню кніжнага фонда дзіцячай літаратуры. Мы маем за гэтыя гады такія літаратурныя з'явішчы, як вядомыя раманы для дзяцей: Каверына — «Два капітаны», Л. Касіля «Дарэгія мае хлопчыкі», Руціцкага «Адмірал Сянін» і іншыя, што з захваленнем прыняты маладым чытачом. Нашы дзеці атрымалі такія кнігі аб гераізме савецкага чалавека, як С. Каўрава «Ад Пушкіна да Карнат», як кніга аб брацях Ігнацьевых і шмат другіх.

Разумнае вялікае значэння добраму мастацкаму выданню кнігі для дзяцей, глыбокае заклапочанасць далейшым ростам гэтай літаратуры знайшлі сваё пацвярджэнне на X пленуме Праўлення Сіауза савецкіх пісьменнікаў СССР. Гэта ж само сабой зразумела. У нашай краіне, дзе герой (Павел Карчагін з кнігі Астроўскага «Як гартавалася сталь» або Цімур з кнігі А. Гайдара), становіцца часам узорам для сопець і тысяч юных герояў, высокакасная, мастацкая дзіцячая кніга з'яўляецца справай агульнапалітычнага значэння.

Надзвычай трывожнае становішча з выданнем дзіцячай літаратуры ў Беларусі тлумачыцца таксама малай зацікаўленасцю пісьменнікаў гэтай справай. У адносінах ад рускай дзіцячай літаратуры, якую ствараюць лепшыя пісьменнікі Савецкага Сіауза, у нас толькі вельмі абмежаваная група дзіцячых пісьменнікаў ішчэ для дзяцей. Секцыя дзіцячых пісьменнікаў Сіауза савецкіх пісьменнікаў БССР, што існавала да вайны, нічэ не адноўлена. Праблемы дзіцячай літаратуры не выносіцца на абмеркаванне пісьменніцкай грамадскасці. Не ў меншай меры вінаваты перад нашым дзіцячым чытачом і мастакі Беларусі, асабліва графікі, якія зусім мала дапамагаюць у справе ілюстравання дзіцячых выданняў і мала сопець за мастацкай вырасцю малюнкаў у кнігах для дзяцей.

Рахуючы паворот у гэтым напрамку з'яўляецца справай надзвычай патрэбнай.

У нашай краіне шмат цудоўных народных казак. Дзеці павінны іх чытаць у спецыяльна для іх па-мастацку аформленых выданнях. Сярод шырокіх народных мас выраслі тыя, хто становіцца легендай, каго славяць увесь савецкі народ — Герой-партызаны. Мастацкае апавяданне, паэма, верш пра іх дапаможа фарміраваць характар, пачуцця і светлагонды падрастаючага пакалення. У нас багата і спадчына ад класікаў беларускай літаратуры. Дзеці павінны ведаць яе. Яна ўзаманіць у іх душы горадасць за свой народ-пераможцу. У нас вельмі таленавіты плеяда паэтаў, якіх ёсць што сказаць маладому чытачу. Трэба толькі ўсвядоміць усю веліч значэння літаратуры для дзяцей, трэба акружыць падрастаючае пакаленне такой-жа любоўю, якой акружае яго большэвіцкая партыя і асабіста таварыш Сталін, каб усё цяжкасці, якія стаяць на шляху росту беларускай дзіцячай літаратуры, былі поўнаасцю пераадолены.

У сёнешнім нумары нашай газеты друкуем артыкул загадкава дзіцячым сектарам ДВБ тав. Няміра аб бліжэйшых планах і мерапрыемствах па выданню кніг для дзяцей. Будзем спадзявацца, што яшчэ да канца 1945 года Дзяржаўнае Выдавецтва БССР зробіць усё патрэбнае, каб даць дзіцячаму чытачу неабходную мастацкую кнігу.

Высока-мастацкую кнігу нашым дзецім — Вось лозунг, які павінен узняць творчую энэргію нашых пісьменнікаў, мастакоў, работнікаў ленынска-сталінскага комсамола і работнікаў выдавецтва.

Анры Барбюс

(Да дзесяцігоддзя з дня смерці)

Вялікі французскі пісьменнік Анры Барбюс (народзіўся ў 1874 г. — памёр 30 жніўня 1935 г.) пачаў сваю літаратурную дзейнасць у апошнім дзесяцігоддзі XIX ст. Шырока вядомым ён стаў, аднак, толькі ў 1916 г. У разгар першай сусветнай вайны вышаў роман Анры Барбюса «Агонь», які быў перакладзены на замежныя мовы і стаў любімай кнігай усіх змагароў супроць імперыялізма.

Пісьменнік, які пачаў свой літаратурны шлях з глыбока-песімістычнай лірыкі (зборнік «Плакальшчыцы», вышаў у 1895 г.), у рамане «Агонь» швэрада стаў на шлях бязлітаснай барацьбы супроць найвялікшага сацыяльнага зла — імперыялістычнай вайны і яе падпарадкаў. Роман «Агонь» — гэта першы рэвалюцыйны твор новай французскай літаратуры. Анры Барбюс вызваляецца ад бесхрыбетнага пацямізма. Ён бачыць ужо сілы, якія здольны супроцьстаяць рэакцыі, і паслядоўна ідзе па шляху рашучай барацьбы — у 1923 г. ён становіцца членам камуністычнай партыі Францыі.

Сваю шматбаковую літаратурную дзейнасць Анры Барбюс спалучае з практычнай рэвалюцыйнай справай для сцэнтавання фронту барацьбы супроць фашызма. Ён выдае зборнік артыкулаў і прамоў «Слова змагара», зварот «Святло з бяздоння» і машфест да інтэлігенцыі «З нажом у зубах». Ва ўсіх гэтых публіцыстычных творах выступіла вялікая барацьба за свабоду і культуру, які з надзвычайным тэмпераментам нападае на пемныя сілы і іх да-

ваможнікаў-абаронцаў. Анры Барбюс выкрывае падбухгорычкіцаў да новай вайны ўсёды, дзе-б яны ні былі. Ён едзе на Балканы і ў выніку выдае кнігу «Каты», якая ўзрушае сумленне людзей ва ўсім свеце. Побач з гэтай рэвалюцыйна-публіцыстычнай дзейнасцю Анры Барбюс ішчэ свае «Факты», якія з'яўляюцца новым жанрам вельмі сціслай павелы. Ён таксама ішчэ свой духоўны «Звенні», якія з'яўляюцца спрабай асэнсавання мінулага чалавека.

Апошнія гады свайго вялікага жыцця Анры Барбюс прысвячае галоўным чынам арганізацыі барацьбы супроць фашызма. Ён з'яўляецца адным з арганізатараў сусветнага кангрэса барацьбы супроць вайны.

Вобраз найвялікшага генія нашай эпохі і правадара арміі змагароў супроць фашызма за ішчэ працоўнага чалавека — вобраз вялікага Сталіна — натхніў пісьменніка-барацьбіта напісаць кнігу «Сталін». Гэта кніга была ва ўсім свеце прынята з найвялікшым захваленнем. Анры Барбюс веру і ведаў, што іменна таварыш Сталін — гэты найвялікшы палкаводзец павядзе народ на ішчурны фашызма і пераможа.

Не дажыў Анры Барбюс да нашых дзён, калі яго мара — бачыць свет вольны ад фашыскай цемры — здзейсніцца. Памёр ён у любай яго сэрцу Маскве. Пахаваны Анры Барбюс у Парыжы, у горадзе, які шмат мужнасці выказаў пры здзейсненні запаветаў Анры Барбюса — разгроме нямецкіх захопнікаў.

Выйшлі з друку:

„БЯРОЗКА“

Вышаў у друку першы нумар штомесячнага дзіцячага часопіса «Бярозка». Часопіс выдае ЦК ЛКСМБ. Нумар прысвечаны Дню Перамогі і адбудове разбуранай фашызма гаспадаркі краіны.

«Ужо скрозь па краіне задымілі трубы адуноўленых фабрык і заводу». — «Панішца ў радэцкім артыкуле «Слава Вялікаму Сталіну!» — І вы, дзеці, упершыню за вайну ў гэтым годзе маглі нармальна вучыцца ў школах... Зноў чытаеце вы свае адуноўленыя газеты. А ў далатак з чэрвеня месяца для вас выхадзіць і часопіс «Бярозка».

На першай старонцы змешчаны «Зварот таварыша І. В. Сталіна да народа». Тэме перамогі прысвечаны нарыс Міколы Вішнеўскага «9 мая», верш Пятруса Броўкі «Перамога» і артыкулаў «Ключы Берліна», «Салют Масквы», «Сцяг паляка».

У апавяданні Алеся Якімовіча «Нямецкі цукеркі», М. Хрысціна «Галубы» і Алеся Астапенкі «Юная партызанка»

„БЕЛАРУСЬ“

У 5-м нумары часопіса «Беларусь» змешчаны зварот таварыша Сталіна да народа. Надрукаваны «Народны сказ пра Сталіна», а таксама казкі «Як таварыш Сталін Беларусь ад немца вызваляў» і «Самае моцнае слова ва свеце», запісаныя пісьменнікам М. Клімковічам у Барысаўскім раёне.

У аддзеле прозы гэтага нумара прадстаўлены пісьменнікі Ілья Гурскі апавяданнем «Вернуцеся жыццё», Алеся Якімовіч — «У родным горадзе», Мікола Лупскі — «Гэна Вырыць», а таксама драматург Яг. Рамановіч — сцягны з п'есы «Палешукі».

У нумары надрукаваны вершы Максіма Танка, Васіля Віткі, Антона Балеявіча, Кастуся Кірзенкі, Алеся Астапенкі.

АДКРЫТЫ НОВЫЯ БІБЛІЯТЭКІ

Пасля барбарскага знішчэння нямецкімі захопнікамі шматлікіх кніжных фондаў па ўсёй Беларусі наваа арганізавана ўжо 216 бібліятэк, з іх — 12 абласных, 164 раённых, 20 гарадскіх і 7 дзіцячых. Ва ўсіх бібліятэках ёсць каля 937 тысяч экзэмпляраў кніг.

Найбольшую колькасць бібліятэк мае Гродзенская обл. — 31 бібліятэку.

У дамах народнай творчасці Беларусі

Для кіраўніцтва справай развіцця народнага мастацтва па ўсёй рэспубліцы арганізаваны 11 абласных дамоў народнай творчасці.

Баранавіцкі Дом народнай творчасці падрыхтаваў да выставкі «Перамога», каля 400 экзэмпляраў па ўсіх відах мастацтва і вышаў такіх выдатных майстроў, як разьбіра Мацюка, скульп-

адлюстроўваецца гераічная барацьба беларускага народа супроць нямецка-фашыскай захопнікаў.

У верхах «Летам» Пятра Глебкі, «Бярозка» Міхася Машары, «Дзень добры, дуброва» Антона Балеявіча, «Юні» К. Кірзенкі і ў допісе Лёры Марозавай «Я адпачывала ў Артэку» паказана шчаслівае, выслае жыццё нашых дзяцей пасля вызвалення. У старонцы «Для акцібрата» надрукаваны вельмі цікавыя, ужо вядомыя даросламу чытачу вершы Максіма Танка «Галілка і верабей».

Мастакі А. Волкаў, В. Красільнікаў, В. Ціхановіч, Н. Гуцеў, В. Грамыка зрабілі для першага нумара «Бярозкі» цікавыя малючкі і застаўкі. Трэба толькі нагадаць, каб рэдакцыя часопіса і ў далейшым трымала неспую сувязь з лепшымі беларускімі мастакамі, а таксама больш аддавала увагу мове сваіх літаратурных матэрыялаў.

Мастакі А. Волкаў, В. Красільнікаў, В. Ціхановіч, Н. Гуцеў, В. Грамыка зрабілі для першага нумара «Бярозкі» цікавыя малючкі і застаўкі. Трэба толькі нагадаць, каб рэдакцыя часопіса і ў далейшым трымала неспую сувязь з лепшымі беларускімі мастакамі, а таксама больш аддавала увагу мове сваіх літаратурных матэрыялаў.

Мастацкія вартасці гэтых п'ес розна, але-ж найбольш удалымі з іх трэба лічыць драму Ал. Кучара «Заложнікі» (1944 г.), камедыю К. Крапівы «Мілы чалавек» (1945 г.), п'есу Е. Міроўніча «Кастусь Каліноўскі» (1945 г.), драму В. Вольскага «Машэка» (1945 г.) і драматызаваную паэму ў верхах М. Клімковіча «Адзілата» (1945 г.).

Найбольш тыповымі недахопамі драматычных твораў, прадстаўленых ва Упраўленне, з'яўляюцца іх малая сцэнічнасць, які вынік недастатковага ведання аўтарамі законаў і асаблівасцей сцэны, захваленне апісаннем падзей, імпатэмнасць, фактаграфічнасць і схематызм.

Асобна дакладчым спыніўся на задачы стварэння аднаактны п'ес для сямідзесяці сцэны і прафесіянальных тэатраў. Ён адзначыў, што тэатры, якім так патрэбны такія п'есы для выдатных спектакляў і спектакляў для дзяцей, зусім не цікавіцца аднаактнікамі. І наогул, тэатры не правяляюць даволі цікавае да таго, што ішчэ і напісаных драматургі. А спрыядзі высока-мастацкі драматычны твор можа быць

тэатра Гладніцкага, ткачых М. Бузук і М. Міхан з рэскі Багудзенькі, кераміка Ляонава, пейзажыста Кізеява, майстра лічэння з саломы Куляйка і другіх.

Не прымаючы ўдзелу ў падрыхтоўцы да выставак і не клапаціцца аб выяўленні майстроў народнай творчасці Брэсцкі, Магілёўскі, Маладзечненскі дамы народнай творчасці.

У адмеркаванні браў ўдзел мастакі — Ахрэмчык, Керан, Бембель, Зайцаў і Кракоўскі.

Выступіўшы адначайні, што да гэтага часу не адрамантаваны майстарні мастакоў. Адугнасць памяшкання не

У рэспубліканскім Доме народнай творчасці. Эскіз габелена «Сталін — друг беларускага народа», які будзе вытканы ткачыхамі розных абласцей БССР. Работа мастакоў Райцэр, Казловай і Назарускай.

НАРАДА ДРАМАТУРГАЎ І РАБОТНІКАЎ ТЭАТРА

У сувязі з падрыхтоўкай да Усебеларускай нарады Упраўлення па справах мастацтва пры Соўнаркоме БССР гэтымі днямі склікала нараду драматургаў і тэатральных работнікаў па пытанню: беларуская драматургія ў дні Айчынай вайны.

Ва ўступным слове начальнік Упраўлення тав. В. Міхейчык адзначыў, што перад калектывам тэатраў і беларускімі драматургамі, як і перад усім савецкім народам, стаяць вялікія гістарычныя задачы, так выразна сфармуляваны ў паставах партыі і Урада і ў прыватнасці ў рашэннях апошняга пленума ЦК КП(б)Б — задача ліквідацыі вынікаў нямецкага гаспадарання ў нашай рэспубліцы, задача аднаўлення. Стварыць творы, вартыя нашага часу — абавязак работнікаў мастацтва. Тэматыка, жанры будучых твораў не павінны быць аднастайнымі. Нам патрэбны драмы, камедыі, лібрэта опер і аперет. Нам патрэбны гістарычныя п'есы аб выдатных творах, вартыя нашага часу — абавязак работнікаў мастацтва. Тэматыка, жанры будучых твораў не павінны быць аднастайнымі. Нам патрэбны драмы, камедыі, лібрэта опер і аперет. Нам патрэбны гістарычныя п'есы аб выдатных творах, вартыя нашага часу — абавязак работнікаў мастацтва.

Пісьменнік І. Гурскі кнігу дакор тэатрам у адсутнасці патрэбнай чужасці да драматургіі і іх твораў і прыгаворыў прыкладна неаб'ектыўнай ацэнцы тэатрам раду п'ес і маруднасці ў рабоце над імі («Праба агнём» К. Крапівы, «Адзілата» М. Клімковіча, «Кастусь Каліноўскі» Е. Міроўніча). Але адначасова ён адзначыў, што ўзровень сучаснай беларускай драматургіі настолькі высокі, што беларускім п'есам не патрэбна сцілка. Прычынай і аб'ектыўнай ацэнкі чакаюць мастакі слова ад нашых тэатраў і нашай крытыкі, якая да рэчы хварэе на аднабаковасць.

Крытык А. Есакоў гаварыў аб аргінальнасці Беларускага аддзялення Усерасійскага тэатральнага аб'яднання, якое мела-б кабінет драматургіі. Гэты кабінет і павінен быў заняцца папярэднім разгляданнем п'ес, бо тэатр, які заняты ўласнымі творами, павінен, не можа аддаць даволі увагі гэтаму. Нашыя таксама часта пастаўляюць пытанне і аб стварэнні нарысў гісторыі беларускай драматургіі, а на старонках перыядычнага друку сістэматычна змяшчаць крытычныя артыкулы аб нашай драматургіі.

Драматург К. Крапіва гаварыў аб цяжкасцях, якія сустракае на сёнім шляху драматург. Яны з'яўляюцца не толькі спецыфічнай жанра, але і іншымі прычынамі. Драматичны твор павінен будавацца на вострым канфлікце, на барацьбе супроцьлеглых сіл. У нашым-жа сацыялістычным грамадстве класавых супярэчнасцей больш не існуе. Гэта, вядома, не азначае, што ў нашых умовах не можа развіцца драматургія. Аднак, гэта азначае, што ад пісьменніка патрабуецца асабліва вострае пранікненасць у рэчаіснасць, каб ускрыць у ёй канфлікты новага парадку, канфлікты пачуццяў і характараў.

Аднак, нягледзячы на гэта, К. Крапіва выказаў надзею, што залаты фонд беларускай драматургіі, аб якім марылі нашы тэатры і глядачы, будзе створаны.

Закрываючы нараду, тав. Міхейчык звярнуў увагу прысутных на неабходнасць акружыць клопатамі і п'етаварыска дапамагаць маладым пісьменнікам-драматургам, стымуліраваць іх работу. З гэтай мэтай, а таксама з мэтай актывізацыі работы драматургаў-прафесіяналаў, Упраўленне па справах мастацтва пры Соўнаркоме БССР намяціла ў 1946 годзе правесці конкурс на лепшую п'есу.

СХОД МАСТАКОЎ

Дзямі ў Сіаузе Савецкіх мастакоў БССР адбыўся сход, на якім былі абмеркаваны пытанні падрыхтоўкі да Усебеларускай нарады работнікаў мастацтва.

Паведамленне аб падрыхтоўцы да нарады і да выставкі «Перамога» зрабіў П. Гаўрыленка.

У абмеркаванні браў ўдзел мастакі — Ахрэмчык, Керан, Бембель, Зайцаў і Кракоўскі.

Выступіўшы адначайні, што да гэтага часу не адрамантаваны майстарні мастакоў. Адугнасць памяшкання не

створаны толькі пры творчым супрацоўніцтве тэатра і пісьменніка.

Драматург М. Клімковіч, які выступіў у спрэчку, гаварыў аб рабоце маладых пісьменнікаў-драматургаў П. Кавалёва, А. Аўруцкага і расказаў аб сваёй творчай задуме — напісаць п'есу аб Ф. Скарыне.

Большасць таварышоў, якія прынялі ўдзел у абмеркаванні даклада, — Е. Міроўніч, К. Крапіва, Г. Глебаў, В. Стэльмах, Ул. Уладзімірскі адначайні неабходнасць у творчым супрацоўніцтве драматургаў і тэатра і прапанавалі рад форм гэтага супрацоўніцтва. Яны прыводзілі прыклады плённай сумеснай работы і ўзаемнай дапамогі, што мелі месца ў творчым жыцці МХАТ'а.

Пісьменнік І. Гурскі кнігу дакор тэатрам у адсутнасці патрэбнай чужасці да драматургіі і іх твораў і прыгаворыў прыкладна неаб'ектыўнай ацэнцы тэатрам раду п'ес і маруднасці ў рабоце над імі («Праба агнём» К. Крапівы, «Адзілата» М. Клімковіча, «Кастусь Каліноўскі» Е. Міроўніча). Але адначасова ён адзначыў, што ўзровень сучаснай беларускай драматургіі настолькі высокі, што беларускім п'есам не патрэбна сцілка. Прычынай і аб'ектыўнай ацэнкі чакаюць мастакі слова ад нашых тэатраў і нашай крытыкі, якая да рэчы хварэе на аднабаковасць.

Крытык А. Есакоў гаварыў аб аргінальнасці Беларускага аддзялення Усерасійскага тэатральнага аб'яднання, якое мела-б кабінет драматургіі. Гэты кабінет і павінен быў заняцца папярэднім разгляданнем п'ес, бо тэатр, які заняты ўласнымі творами, павінен, не можа аддаць даволі увагі гэтаму. Нашыя таксама часта пастаўляюць пытанне і аб стварэнні нарысў гісторыі беларускай драматургіі, а на старонках перыядычнага друку сістэматычна змяшчаць крытычныя артыкулы аб нашай драматургіі.

Драматург К. Крапіва гаварыў аб цяжкасцях, якія сустракае на сёнім шляху драматург. Яны з'яўляюцца не толькі спецыфічнай жанра, але і іншымі прычынамі. Драматичны твор павінен будавацца на вострым канфлікце, на барацьбе супроцьлеглых сіл. У нашым-жа сацыялістычным грамадстве класавых супярэчнасцей больш не існуе. Гэта, вядома, не азначае, што ў нашых умовах не можа развіцца драматургія. Аднак, гэта азначае, што ад пісьменніка патрабуецца асабліва вострае пранікненасць у рэчаіснасць, каб ускрыць у ёй канфлікты новага парадку, канфлікты пачуццяў і характараў.

Аднак, нягледзячы на гэта, К. Крапіва выказаў надзею, што залаты фонд беларускай драматургіі, аб якім марылі нашы тэатры і глядачы, будзе створаны.

Закрываючы нараду, тав. Міхейчык звярнуў увагу прысутных на неабходнасць акружыць клопатамі і п'етаварыска дапамагаць маладым пісьменнікам-драматургам, стымуліраваць іх работу. З гэтай мэтай, а таксама з мэтай актывізацыі работы драматургаў-прафесіяналаў, Упраўленне па справах мастацтва

УЛ. НЯФЕД

ПАВЕЛ МАЛЧАНАЎ

(Да партрэта актора)

Звычайна, калі хочаць пазнаёміцца з актёрам, дык ітагоцца пра яго ампліа, і даведаўшыся, што ён рэжысёр або комік, характэрны або сацыяльны герой... адразу ўяўляюць сабе месца гэтага актара ў тэатры.

У актара Малчанава няма ампліа— гэты рознастайны яго талент і шырокі творчы дыяпазон. Малчанаў стварыў вобразы — бясхрыстага птушкалова Пярчыхіна («Мяшчане» М. Горькага), і валавога камандзіра Караневіча, які выпрабуваецца агнём і каханнем («Праба агнём» К. Крапіва), фізічна раслабленага неўрастаніка Освальда («Прывіды» Ібсена) і мужа рускага чалавека Луконіна («Хлопец з нашага горада» К. Сімава), інтэлектуальнага грамадскага Федара («Нашысе» Л. Яноўскага) і камедыяна хітрага селяніна Шабанка («Заложнікі» А. Кучара). Малчанаў — стваральнік многіх другіх найбачнейшых вобразаў, сярод якіх першае месца займае вобраз Леніна («Крэмлёўскія куртанты» Н. Пагодзіна).

У кожным вобразе Малчанаў своеасаблівы. Ён умее знаходзіць покаяныя або гутарковыя лезы ўлюбена дэталі, падмацаць тонкія ўнутраныя адценні чалавечай душы і па-майстэрску даносіць іх да гледача. Малчанаў вядомае здольным талентам пераўвасаблення. Калі бачыць Малчанава ў розных ролях, дык не верыцца, што гэта іграе адзін і той жа актёр. Гэтак умяла мяняе ён вонкавы выгляд, паходку, голас і характар. Малчанаў здольны зачарываць, захапіць гледача сваёй вылікай унутранай праўдай, эмацыянальнасцю. Часам здаецца, што актёр ідзе следом талентаў імкненням свайго сэрца. Але-ж варта паглядзець Малчанава некалькі разоў у адной і той жа ролі, як пераконваешся, што сэрца і пачуцці яго знаходзяцца пад неперыжымым, але заўсёдным кантролем розуму. Таму і малюнак вобраза ў Малчанава заўсёды яркавы, закончаны. У рабоце над вобразам актёр, перш за ўсё, ірае за асноўнае яго сутнасць. Ніколі ў Малчанава покаянае не засланне сэнсу вобразу, які заўсёды вызначаюцца глыбокай жыццёвай праўдай.

Ніжэй мы спынімся на некаторых з апошніх работ Народнага артыста БССР Паўла Сцяпанавіча Малчанава, якія ажыццэвалі ім у Беларускай Дзяржаўным драматычным тэатры імя Якуба Коласа.

1. Перад намі сіянькі стары, у старым кавалі, са шпаркімі і лёгкімі рухамі, з разумнымі і добрымі вачыма. Гэта — птушкалоў Пярчыхін. Такім ён павялічвае ў доме сваёй багата сваяка Бессяменана, які не павяжае Пярчыхіна за тое, што той «гол, як сакол» і «шантрапа». Але-ж Пярчыхін не зайдасціць яму. Наадварот, ён ішкдуе Бессяменана. Пярчыхіну крыўда за чалавека, які апынуўся ў палоне сваіх уласных спраў і разлікаў. Пярчыхін свабодны ад гэтых разлікаў, сам сабе гаспадар, вольны, як птушка. І вось гэты імкненне Пярчыхіна да вольнага жыцця, адкрытай і чыстай праўды, Малчанаў умяла ўскрывае.

Малчанаў-Пярчыхін — шчыры, наўны, замілаваны прыродай чалавек, які бачыць больш ад другіх. Ён бачыць, як у сонечны дзень «на дрэвах асеінае лісце золатам адлівае, а галіны сробрачым сніжочка прыпухлага пасыпаюць». Ён гатовы зліцца з прыродай: «Сам бы ў снігра ператарыўся, каб з ім пакапацца ў снезе». Гэта жаданне Пярчыхіна Малчанаў падносіць пэўна, захапляюцца. Малчанаў-Пярчыхін падзіцячаму доверлівы і першабітны ў сваёй наўнасці, што выклікае рэакцыю спачування ў гледача. Малчанаў-Пярчыхін рэагуе на жыццёвыя падзеі, не па загады засвоеных прынцыпаў, а так, як у кожны момант падказвае яму яго сэрца. І таму верыцца, што Пярчыхін шчыра перажывае крыўду Бессяменана, віноўнікам якой ён мімаволі быў сам.

Але за ўсё гэтай праставай і наўнасцю Малчанава-Пярчыхіна адчуваецца падсвядома велічы прыродны розум, прыкметны позірк чалавека, які ўсё разумее і лічыць за лепшае жыць сярод птушак, чым з людзьмі, якія крыўдзяць адзін другога.

Вобраз Пярчыхіна ў выкананні Малчанава не пакідае ілюзій. Глядац чалавечыя якасці, за яго імкненне быць чалавек у тым свеце, дзе чалавек чалавеку — воўк. Спачувае, але не больш. Глядач разумее, што птушыная «філасофія» Пярчыхіна непрадзіва і можа завесці ў тупік, разумее, што толькі пралетары Ніл стаць на правільным шляху. Пярчыхін у п'есе па Горькаму — гэта «сведка» і мімарольны «сваінавуца» бессяменавіччына. І гэтую ролю цудоўна выконвае Малчанаў.

2. Маёр Караневіч рэзны ў каханні, але сухі і чорствы чалавек. За грудэй спраў ён забівае аб жонцы. Ён не знаходзіць часу сказаць ёй ласкавае і ціплае слова. А та чалавек яго некалькі год, дзі... дарэмна. Так насупе канфілікт. Але поведзе да разрыву паслужыла нечаканая і нічым не апраўданая рэзнасць Караневіча. Караневіч ідзе на фронт з намерам назавесці вырваць з сэрца і памяці імя сваёй жонкі. Але-ж гэта яму не ўдаецца. Ён вельмі кахуе жонку. Адчуў і зразумеў уста маёр на фронце, пд уздзеяннем гэтага перажытага. Ён рашуча перагледзеў шмат якіх з сваіх поглядаў на жыццё. І выявілася, што ў яго чулае сэрца добрага чалавека.

Складанасць вобраза Караневіча — у раскрыцці характара гэтага чалавека. Малчанаў паступова, паслядоўна знаёміць гледача з характарам Караневіча.

Вось ён на хвіліну забягае ў клуб, дзе на вечары самадзейнасці выступае са сваёй жонкай Караневіч. Ён, які па пад прымусам служыў са сваёй жонкай без увагі на пытанне жонкі:

«Як я спывала?» Ён раіць жонцы запятацца аб гэтым у каго-небудзь другога. Жонка цяжка перажывае павуагу мужа да сябе, а той нічога не заўважае. У яго справы, справы... Але воль у сэрца Караневіча выпадкова закралася падзронасць. Прыпадкі рэзнасці — страшны. Малчанаў-Караневіч балюча, вельмі балюча. Ён гатовы зрабіць злачынства, але ў час спывання і... не пагаварыўшы з жонкай, едзе на фронт.

На фронце ён сустракаецца з віноўнікам яго рэзнасці, сваім падначаленым лейтэнантам Перагудам. Але нейкі момант у Караневічу ўзнікае пачуццё непрыкільнасці да гэтага чалавека, ды яно хутка заглажваецца другім, высокім пачуццём — вельмімі адносінмі да баптога таварыша. Хвалююцца сцяна адважнасці ў змяняцці. Перагуд атрымлівае ад жонкі Караневіча ліст, у якім яна цікавіцца імяна Караневіча, але Караневіч пакідае гэтага не ведае і падазрае, што гэта ліст да каханка. Перажываючы страшныя пакуты сэрца, ён, муж, пытаецца ў Перагуду адрас сваёй жонкі. І з гэтага моманту становіцца зразумелым, што Караневіч вернецца, што ён па-сапраўднаму кахае жонку. Гэты пакутлівы пералом у характары Караневіча Малчанаў падзе як глыбокі, псіхалагічна апраўданы працэс. Па-мастацку створаным вобразам Караневіча Малчанаў сцвярджае думку аб перамоце сапраўдных пачуццёў савецкага чалавека — дружбы і любові да блізкага таварыша і адданасці савецкай радзіме.

3. У селяніна Шабанка недзе ў душы зазела «крыўда на совецкую ўладу» за тое, што яго несправядліва асудзілі на шэсць месяцаў. Во Мікіцінак, якая ён з гарчай рукі ўдарыў за ашукацтва, быў «рудой сучкай», а з прыходам немцаў і паліаём. Але, выгледзячы на сваю «крыўду», Шабанок плонуў на пранавою немцаў стаць паліаём і пайшоў у лес да партызанаў. Дарэчы, тут-жа ён мірыцца і са сваім «вора-

Народны артыст БССР П. С. Малчанаў.

гам» — судзіць. У вобразе Шабанка шмат прасцяпранай непасрэднай наўнасці і камізма.

Малчанаў добра зразумеў сутнасць вобраза і ўзабагаціў яго. Малчанаў-Шабанок — чалавек мігуслівы, нервовы, крыклівы, не церпіць несправядлівасці. У гутарцы з немцамі ён, не задумваючыся над вынікамі, рашуча і ў вострай форме выкладае свае думкі з позадзімаецкіх парадкаў і аб прадложым «падліца» Мікіцінку. Паводзіны Малчанава-Шабанка нечаканыя і ашаламляючыя. Ён занадта проста гаворыць з нямецкім маёрам. Таму верыцца, што немцы сапраўды здзіўлены і аздаданы яго паводзінамі і не паспяваючы нават схапіць Шабанка.

У далейшых сценах у партызанскім лесе Малчанаў паказвае і другія якасці Шабанка, які любіць і пажартаваць і пасмяяцца, і выпіць, і павесяліцца. І ўсё гэта ў яго робіцца ад душы, шчыра. Малчанаў знайшоў трапную дэталю (яго Шабанок крэху заікаецца), якая вельмі добра дапамагае яму паказць стан Шабанка ў моманты, калі той узбуджаны і хвалюецца. Непасрэднасць успрыняцця падзей, гумар, прамаста характар — усё гэта перадаецца выключна праўдзіва з данамогай мноства часам нечаканых сцэнічных дэталей.

Калі на сцэне паўляецца Малчанаў-Шабанок, усё навокал нібы становіцца больш жыццёвым і праўдзівым. Малчанаў-Шабанок — жывы чалавек з народа ў поўным сэнсе гэтага слова; ён па-сваёму і гораца любіць Радзіму.

4. Найбольшага раскрыцця свайго шматвобразнага таленту Малчанаў ўдаўся дабіцца ў рабоце над вобразам Леніна, спачатку ў п'есе «Чалавек са стрэльбай», а потым у «Крэмлёўскіх куртантах». Ужо ў першай рабоце Малчанаў аадаў выключна выразнай скульптурнай вонкавай формай вобраза. У другой — ён з поспехам вырашае больш складаную задану — раскрывае ўнутраную веліч і гений Леніна.

У «Крэмлёўскіх куртантах» у вобразе Леніна Малчанаў перш за ўсё цікавіць унутранай праўдай. Выхваваю пруду падобнасця ён ужо знайшоў раней. Малчанаў стварае глыбока змястоўны вобраз Леніна — звычайнага, прастага чалавека і гена чалавечай думкі, дзяржаўнага дзеяча і правадзіра народаў.

У п'есе «Крэмлёўскія куртанты» вобраз Леніна паказан у матырох карнішах, якія чымлі адраціваюцца адна ад другой па аместу.

Малчанаў у вобразе Леніна пасля павялічана вяртаецца ў хату егера Чудніца і вельмі жэргіе і смяецца з дзецьмі, якіх «бабка смяцала ад Леніна». Але настроі Малчанава-Леніна адразу-ж мяняецца, калі ён раіта заўважае ў хаце лучыну — адзіную крыніцу святла. Ён кідае дзесяць фразы, а думкі яго ўжо недзе далёка. Па яго выразнаму твару зразумела, што ён задумваўся аб тым часе, калі лучыну замяніць электрычная лампачка. Прыходзіць сноп Чудніца і зырае Леніна ў «Пролеткульт». З уласцівай толькі Леніну «смысловай» у вачах Уладзімер Ільіч пытаецца: «А што такое Пролеткульт?» І тонам гэтага пытання ён былім задукуецца з гэтага памылковага разумення, якое ўзнікла ў першыя гады рэвалюцыі. У хату ўбгае званар Казанок. Ленін іцела і са спагадай адносіцца да ўзбуджанага Казанка, і тут-жа просіць прабаўніа перад гэтымі людзьмі за турботы, якія ён мімаволі прычыніў сваім павяленнем. У гэтай сцэне Малчанаў у вобразе Леніна надзіваць прасты і звычайны, як і ўсе навокал яго. Але разам з тым, часам жэст, фраза або позірк вострых вачэй паказваюць Леніна, як вылікага чалавека, які ўмее бачыць далей і больш за ўсіх. Тут можна сказаць слова Маякоўскага:

Он, как вы и я, совсем такой же. Только может быть, у самых глаз Мысли больше нашего морщатся. Да насмешливой и тверже губы, чем у нас.

І імяна такі вобраз Леніна стварае Малчанаў.

Вось Ленін уночы на Маскоўскай наберажнай. Яму ўдалося схавання ад сваіх ахоўнікаў і ён адліну ўдыхае прыгожасць летняй маскоўскай ночы. Тут адбываецца некалькіх сустрэч. З матросам Рыбковым ён гаворыць аб разуменні каханця. Ён дае парадку Рыбкову кахаць, як раней і не слухаць пронаведзяў Калантай аб нейкім там «новым» каханні. Ленін гаворыць гэта не тонам настаўніка, а як блізка сябра і чулы бацька. Павяленне жабрачка, якая скардзіцца на тое, што пасля рэвалюцыі нават жабракі пачалі жыць горш, прымушае Леніна задумвацца. У гутарцы з трамвайчыкамі ён старанна выпівае аб тым, што-ж прымушае гэтых галодных людзей працаваць не складваючы рук. Ён задаволены адказам — яны працуюць на сабе, на сваю ўладу. У гэтым сіла. І Ленін зноў вяртаецца да сваёй мары аб электрыфікацыі Расіі. Твар яго нібы асвятляецца нейкім нябачаным святлом.

Ленін захапляецца і захапляе ўсё сваёй марай — гэтка яна праўдзіва. Уважлівы, чулы, цяпэрозны лютунцінік, які прыслухваюцца да ўсёго — такі Малчанаў у вобразе Леніна ў гэтай карнізе.

Кабинет Леніна — цэнтральная сцена ўсёго спектакля. Тут адбываюцца дзве выдатныя сустрэчы Леніна з інжынерам Забеліным, які сабагуе совецкую ўладу, і майстрам гадзінінікаў, жыццё для якога быў творчай працы не існуе. Вось перад Леніным стаіць Забелін. Ленін спакойна гутарыць з ім аб магчымасці ажыццэвання ідэі электрыфікацыі Расіі. І раптам ён даведаецца, што Забелін, гэты буйнейшы спецыяліст энергетык, замест таго, каб працаваць, ганьлюе на рынку запалкаў. Ленін змяняецца. Ён, спачатку стрымліваючыся, пытаецца, як Забелін гандлюе, агулам ці ў розніцу? І потым дае волю свайму гневу. Ленін хутка ходзіць па кабінету, жэстыкулюе рукамі, выкрывае, рэзка кідае трэпныя, пакуцкія словы. Хвалюванне пагнала яго, і ён доўга не можа супакоіцца. Нарэшце, Ленін рэзка і прама ставіць перад Забеліным пытанне — або працаваць, або гандляваць! І калі Ленін пераконваецца, што Забелін пачынае разумець сваю памылку, Ленін дае яму бальшоўскую парадку — пачаць над гэтай размовай.

У сцэне з гадзінінікавым майстрам Малчанаў раскрывае яшчэ адну дэталю ленінскага характара. Калі майстар апавядае сваю гісторыю аб тым, што яму, як «агенту Эзона», не даюць работы, Ленін раптам засмяяўся. Смяецца ён доўга, да слёз. Так смюіцца людзі, у якіх востра развіта пачуццё гумару.

У цэлым у спектаклі Малчанаў раскрывае галоўнейшыя ленінскія якасці, які мудрага палітыка і будаўніка новага сацыялістычнага грамадства.

У апошняй карнізе — у гутарцы са Сталіным — мы бачым Леніна, як чалавека, поўнага веры ў сваю справу, у свой народ, ва ўрачыстасці іды камунізма.

Велізарную работу правёў Малчанаў, рыхтуючыся да выканання ролі Леніна. Ён вывучаў творы Леніна, дакументы і літаратуру аб Леніне, іконаграфічныя і іншыя матэрыялы, якія садзейнічалі раскрыццю вобраза геналянага чалавека. Актёр сустракаўся з братам Леніна — Дзімітрыем Ільічам і паказаў яму сваю работу. Дзімітрый Ільіч стаўноўча адгукнуўся аб вобразе Леніна, які стварыў Малчанаў. Толькі ў выніку такой надрыхтоўчай работы Малчанаў здолеў дабіцца праўдзівага вобраза Ільіча.

Цяпер Малчанаў працуе над роллю Гамлета. Ніжка прадабчы, які уцяцца яму гэта работа. Міркуючы пра творчыя магчымасці, вынік абяцае быць надзівачай цікавым. Але ва ўсім выпадку несумненна тое, што Гамлет будзе гэтайнай работай у творчай біяграфіі актара.

Малчанаў інаер у росквіце творчых сіл. Ён выйшаў у рады лепшых актараў Савецкага Саюза.

СТУДЫЯ ВЫАЎЛЕНЧАГА МАСТАЦТВА

Пры Віцебскім абласным ДOME народнай творчасці створана студыя выяўленчага мастацтва. Тут атрымліваюць кансультацыю мастакі-самааучкі. Каля 30 лепшых жывапісцаў, графікаў, скульптараў, інструментараў навядваюць студыю. Рагулярна праводзяцца творчыя гутаркі. Студыя кіруець вопытным мастаком-прафесіяналам.

(Белта).

Шэфскія канцэрты для воінцаў Чырвонай Арміі

Самадзейныя калектывы, якія створаны на прадырмствах, у калгасіх і ўстановах рэспублікі, разгарнулі вялікую шэфскую работу сярод воінцаў Чырвонай Арміі. У часячых і падвадзяленых яны рагулярна праводзяць выступленні. Толькі ў 1945 годзе калектывы самадзейнасці далі каля 4 тысяч шэфскіх канцэртаў.

(Белта).

Літаратурныя радыёперадачы

Літаратурны аддзел Радыёкамітэта пры СНК БССР вядзе вялікую работу, каб азнаміць слухачоў радыё з творамі беларускіх пісьменнікаў.

Спецыяльныя перадачы былі прысвечаны творчасці народных паэтаў Янкі Купалы і Якуба Коласа. З дакладам аб творчасці Янкі Купалы ў дні Вялікай Айчыннай вайны выступіў ля мікрафона пісьменнік В. Вольскі. Уступнае слова да перадачы аб Якубу Коласу напісаў А. Кучар.

Былі таксама перадачы, прысвечаныя Максіму Багдановічу, Франціску Багушэвічу, Цётцы, Змітраку Бядулі, Дуніну-Маршчэвічу і другім.

Вялікае месца ў радыёперадачах займае папулярнасці сучаснай беларускай літаратуры даваеннага і ваеннага часу. З даваеннай літаратуры перадаваліся творы Эдуарда Самуілянка (урыўкі з рамана «Будучына»), Паўлюка Трусы і Кузьмы Чорнага.

Асабліва вялікае месца ў перадачах займаюць творы партызанскай тэматыкі. Тут траба адзначыць пэму Якуба Коласа «Адплата», пэму Петрусе Броек «Беларусь», апавяданні Міхаіла Лынькова са зборніка «Астат» і ўрыўкі з апавядання «Кроў за кроў», апавяданні Кузьмы Чорнага «Вялікае сэрца», «Смерць» і ўрыўкі з апавесці «Сіп'юскі лес», пэмы Аркадыя Куляшопа «Сіяг брыгады», «Прыгоды цымбал» і інш.

З чытаннем сваіх твораў перад мікрафонам выступілі пісьменнікі і паэты Якуб Колас, Міхась Лынькоў, Пятрусе Броек, Пётро Глеба, Аркадыя Куляшоў, Максім Танк, Максім Лужанін, А. Станювіч, П. Пестрак, В. Таўлай, А. Астрэйка, М. Машара, А. Вялюгін, Ніна Тарас і А. Русак.

Былі пастаўлены радыёкамітэтам па імяне Максіма Танка «Іюль Сяліба», па апавяданню М. Лынькова «Дзед Аўсёй і Палашка», па апавяданню В. Кажэўнікава «Сажак-Красавік» (рэжысёр В. Краўцоў) і па апавесці Ванды Васілеўскай «Проста каханне». Арганізаваны літаратурна-музыкальныя перадачы па пэме А. С. Пушкіна «Шыганок» і оперы Рахманінава «Алека» з удзелам артыстаў Драматычнага тэатра імя Янкі Купалы — І. Жданова, С. Бірылю, Б. Кураўцава, В. Платонава і др. У радыёп'есе «Мост» Ус. Краўчанкі прынялі ўдзел артысты Г. Глебаў і У. Уладзімірскі.

ДОБРЫ ПАЧАТАК

Палескі абласны ансамбль беларускай народнай песні і танца з'яўляецца бадай што самым маладым мастацкім калектывам сярод новаствораных у рэспубліцы. Ён нарадзіўся ў лістападзе 1944 года. Гэта быў час аднаўлення народнай гаспадаркі і культуры Палесся пасля тых год жахлівай нямецкай вайны. Паступова, як хворы насяж цяжкай хворобай, ачунваў і станаўіцца на ногі гэты змарваваны немцамі край, і тое, што якраз на гэты час прыпаля нараджэнне ансамбля песні, было сімптаматычным — гэтым як-бы сцвярджалася, што не зламаны былі нямецкім наваканіяміскімі дух і воля людзей савецкага Палесся. Узніўна глядзелі іны наперад.

Спачатку гэта была толькі невялікая група аматараў. Паступова група расла, у ёй ўваляна здольная моладзь з партызанскіх страдаў, з гурткаў калгаснай самадзейнасці. Мастацкае кіраванне ансамблем узначаліў кампазітар Н. Сакалоўскага, знаўца, збіральнік народнай песні, чалавек, які па-сапраўднаму любіць іе. Ён паставіў перад сабою цікавую і ўдзячную мэту — па зорку лепшых савецкіх народніх хароў аднавіць і паставіць на сцэне старалдзінны беларускія зычкі, якія бытуюць пераважна на Палесці: народныя гульні, танцы, хараводы, называючы савецкага гледача з самабытнымі народнымі песнямі, казкамі, прымаўкамі, загадкамі, сучаснай фольклорнай творчасцю і лепшымі песнямі савецкіх кампазітараў.

Гэтымі днямі Палескі ансамбль песні наведваў Мінск. Здавалася-б, што дзедзь месцаў існавання калектыва, прычым існавання ў лжыкіх арганізацыйных умовах, вельмі малы тэрмін для таго, каб гаварыць аб ім, як аб сталым прафесіянальным калектыве, праўдзіваць на яго строгія патрабаванні. Але гэта не так. Да агульнага прымянага здзіўлення—тое, чаго ўжо і сёння дасягнуў ансамбль, заслугуюць сур'езнай увагі і падтрымкі. Калі лічыць, што выступленне ў Мінску было своеасаблівым экзаменам на прапа існавання, дык гэты экзамен калектыву з поспехам вытрымаў.

Асноўнае месца ў двух праграмах, якія падрыхтаваў ансамбль, займаюць зычкі — «Дажыкі» і «Віселле Цярэшкі» (музычная апрацоўка кампазітара

АЛЕСЬ ЗАРЫЦКІ ВЕРШЫ

Сабры! Як прыдзе мне пара
Сказаці: бываіце, долы і пожны,
І я на кручы ля Дняпра
Знайду прытулак свой апошні,—
Пачую й там жыцця прыбой,
Травой праб'юся дераз гліну,
На беразе ўзымду вярбой
І голле шырака раскыну.

І моладзь сабрэцца пець
Вакол мяне наіной парой.
Я буду разам з ёй шумець
Сваёй зялёнай галавою.

Ды не пазнаюць юнакі,
Што ў іх вялікае івалы
Вярба вось гэта ла ракі
Была саддзітам-запывалай.

Алесь Зарыцкі. Фота Ул. Кітаса.

ДНЯПРО

Лугоў мурожных баму я абрус,
Зялёныя грывы, кручы і даліны.
З раўніны рускай пераз Беларусь
Ідзе Дняпро да мора, да Украіны.

Так тры краіны, родных трох сястрых,
Тры сэрцы шырых, мужных тры
Народы
Дняпра спакойна велічны прастор
Злучае плынію яснай назавесці.

І лёс сястрых адзін, адна ў іх кроў,
Адно ў іх ішчаце і адна любоў.

Радзіўся я ў дніпроўскай старане,
Малодшая сястра — радзіма мяне.

І горды я, што вырас ля Дняпра,
Што шыр рачына ў душы мне запала
Даўно, як ля рыбацкага кастра
Шчэ хлопчыкам ібк бульбу я бы-
ваа.

І слова даў я вернае тады,
Што дзе-б ні быў, Дняпро мой
Помніць родны.

І многа рэч за гэтыя гады
Пабачыў я, праішоўшы шлях па-
ходны,
Ды снацца мне Дняпро, і дым кастра,
І Беларусь — малодшая сястра.

г. Рахверз, ліпень, 1945 г.

ДАЎНЯЯ КРЫЎДА

Ідучы праз ціхіх даліны
Між смяленскіх пушчаў і дуброў,
Гаварыў Дзвіне Дняпро:
— Мо', красуна, пойдзем да Украіны
Аж да цёлага,
Да Чорнага,
Да мора.
А Дзвіна Дняпро
Гавора:
— Восень, холад,
Снежань скорая,
Не магу я, кволая дзвінуца,
Сноўжай гэтакія іспі дзючымі
Пал сіберыяны вытрамі.
Лейце тут перазімець за барамі
У зацішных у лясных лагчынах.

А зайграе сонейка вясною,
Пойдзем к мору
К Чорнаму
З табою.

Дзе ракі сярод пушчаў пасуаі,
Завірухі іны не пачулі,
Моіна спалі, нічога не спілі.
Іх зяві коўдрай накрывлі,
Іх бары ад вятроў баранілі.

Прахапіўся Дняпро вясною,
Стараню праішоўшы яснаю,
Азраціца —
Дзе-ж Дзвіна?
Мо' на поўдзень пайшла яна
І сумуе там без мяне
І самоту свая каляне?
Так падумаў шычы Дняпро
І пайшоў ад родных бароў
На поўдзень шырокаю поймаю
З усёю
Сваёю
Радзію,
Рачноў,
З Прыпяццю,
З Сохам,
З Беразіною, —
З цяліною плоймаю.

Далёка ў стэпах вясновых
Ад брата малодшага,
Ветра паўночнага,
Пачуў ён такія словы:
— Не спыняйце, стары,
Адпачы, закручы,
Не гаіцца за Дзвіною,
Бо другою стараню
Да Балтыйскага прыбою
Ал цбе пайшла яна,
Лёгкадумная Дзвіна.

Узлаваўся Дняпро сумленны,
Пасівае ён стаў — белаяны,
Пакрышыў ён бераг каменны
І хоча ўсё парваць,
Усё зламаны, забыць —
За сотні вёрст чуваць,
Як ён грывіць.

І так да нашых дзён
Ён не забыў ману, —
І ўсё лютуе ён,
Згадаўшы пра Дзвіну.
Даўня я крыўда,
Даўня трывога,
А людзі гавораць —
Парогі, парогі...

ЦІКАВЫЯ І ЗМЯСТОЎНЫЯ КНІГІ — ДЗЕЦЯМ!

ШЧАСЦЕ

(Апавяданне)

Быў адзін з тых дзяцей, якіх былі вышэй, мусіць, толькі ў нас на Беларусі. Сонца пачае мага, а гарачыні няма: літак яе паглынае і рака, і зарасці лісу ды зароты, і густыя паляны, і непразлыны алейнікі ды лясы, і бярозы, і хвой, і ўсялякая зеляніна, што жыве на вадзе, дыхае, шамяцца і запануе на ўсёй прыродзе, але і душу чалавека. Гэта відзець людзей, не чуваць, але гоману досыць і без іх, адны конікі сваім шырканнем могуць заглушыць усё людзей, а тут яшчэ куваюць жоўтабрухія лягушкі, цвіркаюць мітуслівыя птушкі ды гудзіць мясісты чымаў. Усім радасна ў такі дзень. Радасна і мне. Радасна і вам таму самым-дэсяцігадоваму хлопчачу, што спускаецца з гары, падскокачы на адным назе ды махаючы белым дубом.

Мы сустракаемся з ім на мосце. Ён прымяняе і глядзіць на мяне так, нібы хоча нешта сказаць. Радасць, шчасце так і прыскокае з яго блакітных вачэй. Я разумею яго. Калі і ў гэты ўсё абшчы ў гэты жыватворны дзень, дык што ж павінна адбывацца ў яго маленькім чыстым сэрцы? Я ладзіла ўсімхіна яму, ківаю галавой і кажу:

— Добра жыць на свеце, баяток? Га? Тварык хлопчыка засвішчэў яшчэ больш, але ён нічога не сказаў. Ды і што ён мог сказаць? Мы і без слоў разумеці адзін аднаго.

Я паіху ішоў міма, а хлопчык, нібы той сланечнік, паварачваў следзям за мной свай худзенькі тварык. І з вачэй яго таксама прыскокала шчасце і таксама злавалася, што ён востра нешта сказаў. Скажа, што нарта прыёмыя ў такі дзень босым скакаць па мосце ды махаць свежым дубом, што ў грудзях яго цяпер вельмі тэна і адтуль нешта выпірае, што ўсё свет вельмі прыгожы, што дзядзя, якога ён сустраў на мосце, таксама прыгожы і добры, ды і навогу ўсё дзядзі і пціці прыгожыя і добрыя... Ён нічога не казаў, толькі таму, што не ўмеў выказаць такія думкі і пачуцці. Ды яно і не трэба было — я і так усё разумеў. Хіба сам калісьці не быў такім, як ён? Хіба я сам не адчуваў радасці жыцця? Асабліва ў такі пудоўны дзень.

Я яго разумеў. Але ён, відав, гэтага не ведаў, бо ўсё глядзеў мне ў вочы, нібы чагосьці чакаючы ад мяне. Ён заўважыў мяне сваім шчасцем, а я ў аказ нічога не мог чылаць. Ды яго майш чымаў і ветлівай усменкі было мала. Ён не мог так зразумець мяне як я яго. Мне трэба яму нешта сказаць. Але што? што яму сказаць, каб пера-

даць усю тую цеплыню, якую я да яго адчуваю? А мне засталася ступіць толькі адзін крок — і мы разнімемся. Разнімемся можа навекі.

— Як цябе зваць? — сказаў я нарэшце, каб толькі не маўчыць. Сказаў — і зараз-жа пачырванел ад сораму: хлопчык нічога мне не адказаў. Сваім дзіцячым інстынктам ён, відав, зразумеў, што словы гэтыя сканяць так сабе, абы сказаць. Мала таго: твар яго перастаў свіячыцца, нават рэзак бляска скрываўся. А потым... потым з грукоту яго вырваўся крык!..

Не адзін год прайшоў з таго часу, а голас хлопчыка і цяпер гучыць у маім вушак. Гэта быў шыры, мімавольны крык дзіцячай душы. У ім было і крыўда і расчараванне, і надзея, і горкі папрок да нас, дарослых і разумных людзей.

Два словам толькі было ў гэтым крыку: — Дзядзя! Шанка!.. Але гэтага было досыць, каб зразумець, хоць і са спазненнем, усю тую трагедыю, якая адбылася тут на мосце, ў гэты радасны летні дзень.

У хлопчыка на галаве была шапка. Новая, рублёвая шапка, добрага куст-прамыскага вытобу, нават імпартава з Чувашы ці Удмурты — і з таго ж монетага, калынага каленкору, што ён павінен быў хруснець на галаве, як былішаны. І гэты хруст чух хлопчык і пазна чух усё свет. Толькі я грывы, тоўстаскурны чалавек, не пачуў яго. А сонца і сіння так шчодрасвішчэць толькі дзеля таго, каб усё здалек маглі бачыць шапку. А я не заўважыў не і аблізку. Адзін, усёго толькі адзін маленькі крок заставалася мне зрабіць — і ўсё сустрача пайшла-б прахам. Ці магла чула дзіцячая душа спярнець такія несправядлівасці, такое халоднае бяздушства?

Я яна не сярпела... Я адчуў сябе вельмі вінаватым і кінуўся выраўняць слаю віну.

— Ах, якая пудоўная ў цябе шапка! — крыкнуў я. — Пакажы, пакажы!

Вочы хлопчыка зноў засвішчэлі радасна.

Я зняў шапку — яна сапраўды трэскала, як бляшаная. Хлопчык глядзеў на мяне ўдзячным вачымі, як на свайго абшчы.

— І шырочкі і гукікі два! — стаяў ён я. — А падкладка якая пудоўная! Хто купіў?

— Мамка! — з горласцю адказаў хлопчык салітным голасам.

Несправядлівасці была вывоўдлена.

І мы абодва зноў шчаслівыя, раззішліся кожны сваім шляхам.

ЯГАДЫ

П. Глебкі

Які сеголета шчаслівы
І ўрадлівы выпаў год:
Ва ўсіх садах агрэст і саівы,
Клубнікі повед агарод.

Пустыр закінуты калішні —
І той усёвэ зазелянеў,
І наліліся сокам вішні,
Аж ломіцца галіны дрэў.

А за аселіцай, над рэчкай,
Паміж разгалістых крушын,
Набрэжжа дзікая парэчка,
Кусты смародзіны ажын.

А што за ягады лісныя
У нас адрэзаны заціны,
Як толькі проміні веснавыя
Цяпло разнеслі па ліны.

Спачатку сонныя суніцы
Заручавелі на лясках,
За імі следзям і чарніцы
Закрасавалі ў верасках.

Цяпер салодкія маіны
Свае галовы хіляць віц,
І ўсе сухія баравіны
Пакрыты завазю брусніц.

І ўсе балотныя палыкі
Гарачы агнімі журавіні,
І неўзабаве ўспыхнуць гранікі
Чырвоныя, яркі арабіні.

Які сеголета шчаслівы
І незвычайны выпаў год,
Які багаты і ўрадлівы
І сад, і лес, і агарод!

Валянцін Таўляй

Бабулька і ўнучка *)

Ты, бабулька, толькі дрэмлеш
і ківаеш галавой...
Ну, не спі — прашу я вельмі —
дай пагутарым з табой!..

Думала я доўга-доўга,
а прыдумала не змгла,
як з дзіцці ты малага
да бабкі дарадла?

Ці-ж і ты раней, былая,
боліла бегала ў садок?
І для дзяці будавала
пад сталом такі-ж дамчок?

Быць не можа, каб не мела
некалі сівых валос,
каб на твары пажалелым
наг маршчынак не было?

Ці-ж калісьці я таксама
стану гэтакую старой?
Хоць паморыцца часамі —
без маршчынак тварык мой.

І нашто мне акулары?
Я прымерала даўно:
Не люблю іх, не да твару —
толькі засланяюць нос...

Як-жа стаць старой магу я —
ажкажы, чаго маўчыш?
Ты, бабулька, зноў не чуеш.
Буду гневацца: ты спіш!..

*) На аснове рускага тэксту невядомага мне аўтара.

Выдатны дзіцячы пісьменнік

Масавы дзіцячы чытач з'явіўся ў нас пасля Вялікага Кастрычніка. І адразу-ж на ўсёвэ голас заняў гэты чытач аб сваіх патрабаваннях на кніжку. Ён хоча ведаць усё — і як жылі людзі раней, і што робіцца вакол яго і далей ад яго, і аб тыміх іх з'явах прыроды, і аб усім, што цікава і патрабна ведаць, каб стаць карысным будаўніком новага сацыялістычнага грамадства.

Перад беларускай савецкай літаратурай у першы год рэвалюцыі наставала праблема стварэння літаратуры і для масавага дзіцячага чытача. І мы бачым, што, пачынаючы з выданням падручнікаў для новай савецкай школы на ролівай мове, выдасца для дзяцей і спецыяльны літаратурна-мастацкі часопіс «Зоркі». Рэдагаваў часопіс пісьменнік Змітрок Бяляза. З часам-жа, калі зацвядзлася піонерская арганізацыя, пачынае выдавацца піонерскі часопіс «Беларускі пачынальнік».

Гэты часопіс гуртаваў вакол сябе літаратурныя кадры і стварыў маладых пісьменнікаў, якія пісалі для дзяцей. Адным з такіх пісьменнікаў, які прышоў у нашу дзіцячую літаратуру пасля Кастрычніка, з'яўляецца Янка Маўр.

Ужо з першых літаратурных крокаў новы пісьменнік заяваў шырокаму папулярнасць у дзіцячага чытача як зместам, так і формай сваіх твораў. Сваімі кнігамі ён паўнеў як хто другі з пісьменнікаў адказаў на шматлікія патрабаванні юнага чытача.

Прыход Янкі Маўра ў савецкую дзіцячую літаратуру не выпадковы. Прыгадаем, што Янка Маўр, ён-жа — псеўданім Фёдару Івану Міхайлавічу — удзельнік першага рэвалюцыянара негалежнага з'езда беларускіх настаўнікаў, які адбыўся ў 1906 годзе ў Мінскаеўшчыне — на радзіме старажытнага беларускага асветніка, народнага паэта Якуба Коласа. З'езд быў выкрыт царскімі чыноўнікамі. Мы ведаем, якая лютая кара спасцігла за ўдзел у з'ездзе Якуба Коласа. Іншыя удзельнікі з'езда, у іх ліку і Фёдару, былі выгнаны са школы і атрымалі «воўчыныя білеты». Толькі ў 1911 годзе, пасля шматлікіх халадзіцтваў, Фёдару ўдалося пакінуць «воўчыны білет» і вярнуцца ў школу. Як рэвалюцыянара настраюнага пелагога, Фёдару не задалавалі сухія падручнікі, напісаныя ў духу «вядкалізацыянацыі і права-слэва». Ён сам дапаўняў падручнікі — выкладзе дзецям праўду аб жыцці людзей у мінулым і ў сучасным. Ён вынаходзіў цікавыя арыгінальныя прыёмы і формы выкладання. З удзячнасцю ўспрымалі дзеці яго вучні свайго любімага настаўніка, з якім яны, сядзячы ў класе за парты, рабілі захватныя падарожжы вакол света, знаёміліся не толькі з флорай і фаўнай, але і з сапраўдным жыццём людзей ў розных краінах. Сваю новую навуку настаўнік Фёдару не мог вынесці па-за сцены школы ў той час. Гэтае вярбі пасля Кастрычніка пісьменнік Янка Маўр.

У гэце наследванні жанраў і прыёмаў літаратурнымі настаўнікамі Янкі Маўра бясспрэчна з'яўляюцца такія пісьменнікі, як Купер, Майн-Рыд, Жуль-Верн. Усім вядома значнае гэтае пісьменніцтва ў савецкай літаратуры. Шкава прыгадаць старонку з кнігі «Апавяданні з жыцця» Героя Сацыялістычнай Працы, славутага авіяканструктара А. Якаўлева, дзе ён апавядае аб сваёй сустрэчы з таварышам Сталіным.

«Неяк зайшла гутарка аб прыгодніцкай літаратуры, аб творах Майн-Рыда і Фенімора Купера. Сталін сказаў, што ў дзіцячых гадах ён зачытваў іх раманы!..

І я таксама ў маленстве захапляўся гэтымі кнігамі. Я і кажу яму:

Мужная барацьба нашага народа з імперыямі захаваніма на фронтах Айчынай вайны і ў партызанскіх страдах дзе багаты матэрыял для пісьменнікаў. Вось некаторыя лічы і факты аб нашай гераічнай моладзі. Дзесяткі тысяч юнакоў і дзяўчат беларускіх змагаліся ў партызанскіх атрадах, тысячы маладых партызан і партызанак унавагароджымі ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза, 22 героі Савецкага Саюза даў комсомолу Беларусі Радзіму. Наша моладзь вытрымала суровае вырабаванне вайны. Вайна паказала, якія высокія маральныя якасці выхаваны ў нашай моладзі партыйнай большавікаў, савецкай рэчышчы.

Толькі высокія ідэалы пабуджалі нашу моладзь на творчыя партыі, на самаафарную барацьбу, на велічыню подвігі ў ім Радзіму. Масавы гераізм нашага народа — нечырпальны крыніца для пісьменніка.

ЦК ЛКСМ Беларусі беражліва збірае матэрыялы аб нашай гераічнай моладзі: аб партызанцы Рыме Шаршэвічы, якая прапала на тыхах ворага 1200 кіламетраў, праводзіла вялікую агітацыйную работу ў гераічнай смерцю загінуў у ёй; аб героі Савецкага Саюза Цынтру Міронавічу Маншэра — былым настаўніку, які арганізаваў партызанскі атрад са сваіх школьнікаў; аб героях Савецкага Саюза Міхалу Сільніцкім, Віктару Ільінаву, Валадзіму Ціхміраву і іншым.

Ужо складзе вездз іхныя славны аб гераічных справах нашай моладзі, аб 13 комсомольцах-партызанках Маладэчыншчыны, прыняўшых на себе ўдар ворага батальёна і загінуўшых у яроўным баі, аб 17 маладых героях Ляўскага бою на Случчыне, якія, будучы акружанымі, біліся да апошняга патрона, а калі вышлі патроны — шыткамі, да апошняй кроплі крывы, да апошняга ўздыху.

Для нашай літаратуры няма больш пачэснай задачы, як выхаванне маладога пакалення вартым сваіх бацькоў і братоў, які абаранілі нашу Радзіму ад знішчэння. Над стварэннем такой літаратуры працуюць усё нашы пісьменнікі і паэты. Такую літаратуру чакаюць нашы дзеці і юнакі.

Перад беларускай дзіцячай літаратурай стаіць вялікая і пачэсная задача — аднавіць кніжны фонд дзіцячай мастацкай літаратуры і стварыць новыя кнігі для дзяцей.

Дзяржаўнае Выдавецтва БССР распачае ўжо работу па аднаўленню гэтай ранейшых сваіх выданняў і

— Так, гэта вельмі цікавыя і карысныя кнігі. Шкада, што зараз не толькі новых кніг такіх не пішучу, але нават не перавыдаюць старыя.

Сталін хітравата ўсімхінуеся: — Ну, як-жа Майн-Рыда і Купера будучы ішчы выдаўцы выпускаць, калі там нічога пра каласы і трактары не напісана!

Як бачым, таварыш Сталін дае высокую ацэнку кнігам класікаў прыгодніцкага жанра. А старэйшы рускі геолаг, акадэмік В. А. Обручаў, на пытанне, што было прычайнай выбару ім сваёй спецыяльнасці, адказаў: «Жаданне убачыць свет і пазнаць яго тымі, якіх выклікалі ў мяне кнігі Купера, Майн-Рыда і Жуль-Верна».

Адзін Янка Маўр значна ўзабагаціў традыцыйны прыгодніцкі жанр новым зместам. Прыгоды ён не ставіць сама-

Янка Маўр.

мэтай. Як савецкага пісьменніка, яго ў першую чаргу цікавіць сацыяльныя праблемы — сапраўднае жыццё людзей, аб якіх ён іша. У гэтым сэнсе творы Маўра прыгодніцкага жанру з жыцця каланіяльных народаў свежыя, арыгінальныя; яны ўзабагачаюць і паўнаціраюць тэматыку нашай беларускай савецкай літаратуры.

Самым буйным і характэрным з твораў Маўра, прысвечаных далёкім краінам, з'яўляецца раман «Амок». Аўтар апісвае ў рамане падзеі, якія мелі месца на востраве Ява ў 1926 годзе. Як вядома, паўстанне яваўцаў супроць каланіятару пачалося на галадзям ваямнім караблём «Саардам». Карабэль захапіў марані з тубыліцамі. Яны высуналі з свайго асяродка кіраўніка паўстання Салуду. Галадзям прэса ўтала ад савецкай грамадскай праўды аб «Саардаме», паведамішы, што карабэль загінуў ад катастрофы. Праўду аб «Саардаме» расказалі Маўру ў сваіх лістах эсперантысты з Батаві. Падзеі на гэтым караблі і паслужылі асноўнай тэмай рамана.

Карыстаючыся перапіскай з эсперантыстамі, Маўр сабраў для рамана багаты фактычны матэрыял. Цікава прыгадаць народнае паданне, звязанае з гарматай, якая знаходзіцца ў Батаві. Да гарматы прыроблена драўляная фіга, якой тубылцы пакланяюцца, як богу. Вось што апавядае пра гармату стары яваец:

«Дабным даўно, калі белыя толькі яшчэ пагражалі нам, Аліх паслаў нашаму народу дзве гарматы, каб бараціцца. Але нашы, замест таго, каб даць дружны адпор, пачалі сьварыцца паміж сабою, — і тады гарматы падзя-

падрыхтоўны да друку новых твораў для дзяцей.

Нягледзячы на цяжкасці, падрыхтавана і здала ў друкарню 16 кніг, сярэд іх: Я. Колас — «Казкі», Я. Купала — «Ардынацыя» (зборнік вершаў), Я. Маўр — «Сны вобч», Зм. Бяляза — «Мае забавы», А. Бялявіч — «Мароз-партызан», Котаняў — «Аляксандры пра Леніна», А. Гайдар — «Штурм і яго каманда» і інш.

Паўнацэнны падрыхтаваны тэксты 13 кніг. Сярод іх «Апавяданні» — Будлі, «Казкі», — Клімковіч, выбраныя творы Багушэвіча, Маякоўскага, Крылова.

Па ініцыятыве ЦК ЛКСМБ складзена зборнік: «У вях за Радзіму» (вершы і апавяданні беларускіх пятаў і пісьменнікаў). Гэтых дзён не зможыць слав» (літаратурна-мастацкі зборнік твораў удзельнікаў Айчынай вайны і партызан).

Адзак, трэба сказаць, што значыня выдання кніг для дзяцей не разумеюць кіраўнікі нашай паліграфіі. Выданне кніг для дзяцей знаходзіцца пад пагрозай зрызу. Да гэтага часу надрукавана толькі адна кніжка-малышка «Вераб'іны гасці» А. Якімовіча. Паліграфічнае павіна стварыць умовы для выдання дзіцячай кнігі.

Перад дзіцячай літаратурай стаіць вялікая і складаная задача. Разам з аднаўленнем ранейшых выданняў трэба разгарнуць работу па падрыхтоўцы да друку лепшых узорў класічнай мастацкай літаратуры, якія яшчэ не выданыя на беларускай мове, выдаць новыя творы савецкіх пісьменнікаў аб Айчынай вайне.

Выдавецтвам складзены праект тэматычнага плана выдання дзіцячай літаратуры на 1946 год, у які ўваходзіць 145 назваў. План пабудаваны з такім разлікам, каб на працягу 1946 года даць школам поўнацэнную школьную бібліятэку мастацкай літаратуры.

Трэба выдзіць новых пісьменнікаў, мастакоў — удзельнікаў Айчынай вайны. Для гэтага трэба аднавіць работу дзіцячай секцыі Саюза савецкіх пісьменнікаў, сістэматычна праводзіць конкурсы на лепшыя творы для дзяцей. Дзеці чакаюць кнігу, і наш абавязак — стварыць і выдаты літаратуру, вартую нашай гераічнай эпохі і нашым дзіцям.

ліліся: адна засталася тут, а другая апынулася недзе далёка, у сярэдзіне вострава. Але Алах сказаў: «Калі вы ўсе дагаворыцеся, памірыцеся, тады гарматы зноў сойдуча разам і будзе канец белай улады».

Яваціны яшчэ не «дагаварыліся» — паўстанне мела стыхійны характар, і эксплаатары таму перамаглі. Але зусім правільна ацэньвае ролю паўстання адзін з яго актыўных удзельнікаў Гуран:

«Да першага пачыну і гэта добра, а ў будучым навукай будзе. Хай ведаюць, што і сямі шікі народ можа страціць прыкладнасці, і яго можа ахапіць агульня амок...»

Раман «Амок» — шырокая панарама з жыцця і рэвалюцыянара барацьбы яваўскага народа. У рамане, апроч таго, багата пазнавальнага матэрыяла. Прыгодніцкая форма робіць раман цікавым і захапляючым для масавага чытача.

Рэвалюцыянара барацьба каланіяльнага народа зймае галаўнае месца і ў апавесці «У краіне райскай птушкі», напісанай раней, чым раман «Амок». Падзеі апавесці разгортваюцца на востраве Новая Гвінея. Выдатная і багатая гэтая краіна. У ёй жыць так званая райская птушка. Ды толькі працоўны народ гэтай краіны не можа карыстацца багатацямі, бо ён прыгнанацца каланіятарамі. Адна нямецкая гандлёвая фірма захапіла чверць усёй Новай Гвінеі. Імперыялісты па-драпежыцку экспloatуюць і народ і прыродныя багаты краіны.

Маўр пелёдоўна раскрывае перад чытачом праўду аб «саватвай экзатычнасці» далёкіх заапацынскіх краін, чаго мы не знаходзім у буржуазных пісьменнікаў. У гэтым вялікае заслуга нашага савецкага пісьменніка Янкі Маўра.

Самы шырокі дыяпазон тэматыкі — ад дагістарычнага чалавека да будучыні камуністычнага грамадства, ад Явы да беларускага Палесся — знаходзім мы ў творах Маўра. Часамі Маўр апавядае, як вучоны, і здзіўляе чытача сваёй багатай эрудыцыяй. Першая яго кніга «Чалавек ідзе» (1925 г.) зварнула на сябе ўвагу, апрач усяго, сваёй навуковасцю.

У цікавай белетрыстычнай форме Маўр апавядае аб тым, як першачыны чалавек-дзвікун у пралесе фізічнай працы і барацьбы з стыхійнай прыродай ператвараецца ў свядомага чалавека. Яго здаткі і лютэтыя аб жыцці першачыны чалавекі цікавыя і арыгінальныя. Вось як апісвае аўтар першыя свядомы ўчынак першачынага чалавека. Людзі ватрапілі на чарапаху. Яны хочуч пажывіцца ёю, але не дадучы рады: чарапка схавана ў панцыры. «Гадзі той хлопек, аб якім мы раней казалі, — будзем зваць яго Ра, — неак узвэй галіну і сунуў яе ў даўру. Чарапка заварушылася, высунула ногі і галаву і пасунулася наперад проста на хлопца. Той спалохаўся, падняў угару руку з галінай і... выдзіў ёю чарапаху на спіне!»

...і нішто не ведаў, што толькі што адбылося самае вялікае дзеянне ў гісторыі ўсяго чалавечства: чалавек першы раз падняў узброеную руку на звера!»

Узорамі краязнаўчых кніг аўтара з'яўляюцца апавесці «Сны вобч» (з жыцця жыхароў Вогненнай зямлі) і «Палескія рабыніны». Выкарыстаўшы традыцыйную рабынаўду, Маўр малючыца апісаў багатую флору і фаўну паўночнага Палесся. Фабула апавесці дэтэктыўнага жанра. Хлопчы, які апынуўся на бязлюдным востраве, ватрапілі на сядла бандытаў. Урэшце, яны вывільваюць бандытаў і перамагаюць іх. Тымчасова падзеі, умеда пабудаваны сюжэт робяць апавесць надзвычай займавай.

У творах Маўра шмат гумару, дасціпнасці, вынаходак. Гэтыя літаратурныя якасці часта дапамагаюць аўтару ператвараць самыя сухія, на першы погляд, факты ў жывыя яскравыя малюнкы.

У апошні час у савецкай літаратуры шмат увагі аддзена стварэнню кніг прыгодніцкага, навукова-фантастычнага і дэтэктыўнага жанраў. Пры прэзідэнтстве ССР СССР створана асобная камісія прыгодніцкага жанра. Многія пісьменнікі, вучоныя, інжынеры з ахвотай ўключваюцца ў работу па стварэнню прыгодніцкай літаратуры. Нама чаго і кажаць, якую цікавасць вывільваюць да такой літаратуры чытачы, асабліва дзеці і юнакі.

Мы з прымянасцю адзначам, што беларуская дзіцячая літаратура мае выдатнага прадстаўніка прыгодніцкага жанра — Янкі Маўра, вопыт работы якога патрэбна развіваць і паўнаціраючы ў гэтым жанры пісьменнікам.

А. ЯКІМОВІЧ.

Марыя Дзідзіна

ТРУСІНІ

Бачыце, скачучы
Белыя трусікі:
Вочкі — чырвоныя,
Доўгія вушкі.

Лапкамі мынцаю —
Ляпкі кудлатыя,
Зубкам — і дрэва,
Быццам сабата.

Вушкі вялікія —
Вушкі рухавыя:
Блізка моі порагі,
Трусікі слухавыя.

Часам з'ячваюку
Ког напаткіцца —
У белага трусіка
Сэрца заб'ецца.

Трусік да спіны
Вушкі прыкладваю,
Хутка спынаецца,
Як толькі можа.

Ул. Карпаў, А. Есакоў

ПОШУКІ САМАСТОЙНАСЦІ

Мастацтва, у тым ліку і тэатр — гэта няспынная пачына, рух, пошукі новага. Азначэнне шляху-кірунку — амаль галоўнае ў яго жыцці. Вядома, таксама важна, наколькі планамерна тэатр будзе імкнуцца да абраных ідэяў, які здолее знайсці адпаведны мастацкі падпарадкаваны ідэяў выбар драматычнага матэрыяла і г. д. Аднак, паўтараем, галоўнае тут — у паслядоўным свядомым руху наперад...

Рускі Дзяржаўны драматычны тэатр цяперашняга састава амаль не мае свайх прадзісторыяў, датыя яго нараджэння з'яўляецца 1939 год. Ён рос і мужне ў цяжкіх умовах, перажыў перыяд вымушанай кансервацыі, які вынудзіў францызаваных тэатраў. Сённяшня яго гаспадар — у сталежы — творчая спадчына маладога калектыва за год аднаўлення работ.

Рэпертуар тэатра разнастайны, на ім ляжыць моцны адбітак пошукаў самастойнасці — вадзільны, камедыя і драма, п'есы класічныя і сучасныя, творы рускія і замежныя. Таму зусім не здзіўляе, напрыклад, з'яўленне «Замужняй нявесты» Грыбядова, Шахобускага і Хмільчыцкага на сцэне тэатра. Пастаўлены спектаклі Ю. Арыянскага, які відэць, ставіў перад сабой чыста вучэбна-педагагічны мэты і, трэба сказаць, часткова іх дасягнуў. Нягледзячы на тое, што ў спектаклі мала камедыянага лёгкасці і яркасці, некаторым актёрам удалося стварыць яркія і самбытныя вонкавыя і ўнутраныя рысы чужых асоб (арт. А. Канстанцінава, В. Чэзберг і др.).

Больш сур'езнай работай тэатра, у выніку якой былі створаны сцэнічныя вобразы значнай мастацкай вартасці, з'явіўся спектакль «Дванаццатая ноч» В. Шэкспіра (рэжысёр С. Владычанскі). С. Владычанскі, які быў вядомым беларускім гледачом сваімі пастаўкамі «Небаспечны паварот» Прыстлі і «Крэмлёўскія куранты» Н. Пагодзіна, што карыстаўся да вайны заслужаным пошпектам, імкнуўся ў шэкспіраўскім спектаклі як найбольш раскрыць ідэю гэтага выдатнага творца. Палізе спектакля афарбаваны рамантичнасцю. Тут добра спалучаецца камічнае з лірычным. Асабліва значная прапагандыстэра разжысераў з актёрамі. С. Владычанскі, як педагог-рэжысёр, умела здымае з ігры актёраў штурхання і найгрыш, прывівае ім прыёмы ігры рэалістычнага тэатра.

Дасягненнем пастаўкі з'явіўся вобраз Мальволя, створаны арт. Д. Арлоў, вобраз значнага мастацкага аб'юльмента. Актёр надаваў тонка і разумна здолее раскрыць нутро грана на абмежаванага, але самаўзбуджанага чалавека, які ўявіў сабе пераможца сэрца прыгожай і знатнай Ліліі.

Запамінаецца вобраз Марыі ў выкананні артыстка В. Чэзберг. Фрывольнасць, хітрысць і дасцігнасць розуму гэтай пераможцы пераканана перададзены артысткай Міхайлаўнай Імператрыцавай, якая выдзяляе ясна і вясела, вядучы вядучы і вясела.

Цікава сыграны роля сэрца Тобі арт. А. Кістаў. Гэта бестурботны чалавек, якому вяселле, віно і сярбы даражыя за ўсё на свеце. Яго жарты і паводзіны нагадваюць тых вясёлых персанажаў, якіх мы знамалі сустракалі на палотнішчах фламандскіх мастакоў. Актёр Кістаў безумоўна таленавіты артыст і пры яго вольцы і творчай фантазіі, можна чакаць значных поспехаў у далейшым. Аднак, актёру патрэбна параіць настойліва выхоўваць у сябе пачуццё ўнутранай дысцыпліны і самакантроля, бо нягледзячы на тое, што гэтае асобнае, раней знайдзеныя дэталі.

Удалай атрымаўся і лірычны груп вобразу, на якую ў спектаклі быў зроблены ўпор. Лірычнасцю прасякнута ўся пастаўка.

Артстка А. Абуховіч у гэтым спектаклі іграе дзве ролі блізкаю — далікатнай дзячыніцы Віолы і адважнага юнака Себастьяна. Асноўныя рысы гэтых вобразаў перададзены артысткай. Асабліва запамінаюцца сцэны сустрач з Арсіна і Альвіяй, гэта — найбольш цэльныя і жывыя сцэны ў гэтым спектаклі.

Але нам здаецца, што тут трэба было парухіць некаторую тэатральную традыцыю і ўвесці другога выканаўцу на адну з гэтых роляў, што значна-б ажывіла спектакль і да-больш магчыма артыстычна адуло-б і выразней зрабіць добра створаную ёю ролю.

Аднак, і тут адзінага, зладжанага актёрскага ансамбля яшчэ дабіцца не ўдалося.

Творчай няўдачай тэатра з'явілася пастаўка п'есы Ф. Кнорэ «Сустрача ў цемры».

Нам здаецца, што сам выбар п'есы не можа быць апраўданы адной тэматыкай.

Фрагментарны характар, адсутнасць скрозной ідэі, прымітыўнасць і недасканаласць вобразаў, штучнасць сітуацый робяць п'есу Ф. Кнорэ матэрыялам, які падзвігае драму апрапоўваецца ў сцэнічных адносінах. Аднак, С. Владычанскі, як рэжысёр-пастаўшчык, чамусьці лэйшоў за аўтарам і, як вынік, стварыў стракатую, мазаічную карціну, шэрую і перагружаную бытавымі дэталі. У дадатак да гэтага тэмпы спектакля без дадзенай прычыны аказаўся вельмі павольным.

Не выратавала спектакль і стаўка рэжысера на цэнтральны персанаж п'есы — Вару. Арт. А. Абуховіч не пашанцавала на гэты раз перадаць галоўнага — як у сціплай і чэснай, але нявольнай савецкай настаўніцы абуджанага пачуццё грамадскага абавязку.

Вось чаму і кульмінацыйны пункт п'есы — расправа нямецкага звар'я на Вару — ператварыўся ў прости бытавы эпизод, што зурывае толькі як факт, толькі таму, што тут звер адрэкацыя над бездапаможнай істотай.

Гэта, вядома, не азначае, што думка ідэя спектакля зусім не данесена да гледача або падзеі, якія адбываюцца на сцэне, апавястання сілай самога жыцця не знаходзілі свой водгук у зале. Зусім не! Больш таго, можна гаварыць нават аб пасвобных удалых сцэнах і пасвобных цікавых вобразах, створаных артыстамі.

Так запамінаецца вобраз старога рабочага Вясёлюскага, мужага, адухоўленага верай у праўду і непераможнасць свайі справы чалавека (арт. О. Шапкіна). Словы ў яго клаліся важна, пластычна. З-пад навісчых калматых брышэй зіхалі разумныя вочы. На смерць ён пайшоў вельмі, але без поэм — па-руску.

Непасрэдня і натуральна атрымаўся вобраз Сярокі і Асі (арт. Е. Баркан і В. Ныверава). Цікава разыграны сцэны — Вара і тачальшчык (арт. А. Калгану). А. Калгану добра адувае гумар і валодае пачуццём меры. Асабліва запамінаецца яго прасветлены нейкім ўнутраным звышнем твар.

Аднак, «Сустрача ў цемры» адносіцца да ліку тых спектакляў, якія перастаюць жыць разам з апанчанага засланні, бо на большасці персанажаў і іх выканаўцаў ляжыць адбітак штампа і шэра.

Асобна трэба сказаць аб чэхаўскім спектаклі «Тры сястры».

Ва ўступным слове перад пачаткам рэцэнзій п'есы А. П. Чэхава ў пастаўцы 1940 года У. І. Немірович-Данчанка гаварыў: «У чым зерне спектакля, якая ідэя яго прасякае? Я зарэкаўся паспрабаваць сказаць, як я разумю зерне «Трох сясцёр»... Калі я ўдумваюся, што выкалала такую тугу чэхаўскага піра і побач з гэтым такую накіраванасць да радасці жыцця, мая думка заўсёды кіруецца воль у які бок: мара, летуценні, мара і рэалізацыя, і — туга: туга на лепшую жыццё. І шчыра нешта вельмі важнае, што стварае драматычную калізію — гэта пачуццё абавязку. Нават абавязку, які неабходна жыць. Вось дзе патрэбна шукаць зерне...»

Гэта зерне было знойдзена рэжысёрам-пастаўшчыкам «Трох сясцёр» Л. Навіцкім, знойдзена і кінута ў добрую глебу. Вось чаму нам здаецца, што нягледзячы на буйнейшыя хібы спектакля (творча пераасэнсаванне перыяду ў МХАТ, недаход культуры, май-стэрства і такта ў асобных актёраў, неадпаведнасць вонкавых даных некаторых выканаўцаў патрабаванням ролі і г. д.), творчы калектыў тэатра знойшоў сабе іменна ў гэтай пастаўцы.

Асабліва добра разыграны першы акт п'есы...

Вясёлы настрой, створаны ўсім ансамблем сцэнічных сродкаў, пануе ў доме Прозарава. Заліта прамянямі пячотнага сонца, падобна на лёгкую белую птушку, шчаслівая сваім юнацтвам, летуценіць аб будучым Ірына (арт. А. Зусман). Без асаблівай журбы і жалю ўспамінае стрыманая і добрая Вольга аб смерці бацькі. З прасветленым надзеяй тварам гаворыць яна не аб зусім вясёлых рэчах: «За гэтыя чатыры гады, пакуль служу ў гімназіі, я адуваю, як з мяне выходзіць кожны дзень на кроплях і сіла, і малодсць. І толькі расце і мацее мара...» Гэта гучыць амаль аптымістычна... Усё ў чорным, як кантраст вяснаму дню і

вясновай Ірыне, нерухама застыла Маша (арт. А. Абуховіч). Замкнёная ў себе, страціўшы веру ў людзей, яна дзейнічае так, нібы пахавала самае каштоўнейшае і моцна сумуе па тым, што пахавана. Але ўваходзіць Вярышын... І прадуваецца, што ў Машыну душу ўварваецца, як прамень сонца, бяліцае, бадай безнадзейнае, але светлае кашанне...

Робіць сюрпрызы і сумна жартавагічны няўдачнік, адзінокі і варты жалю лабрак — доктар Чабутыкін (арт. Д. Арлоў); фантазіруе аб шчаслівым жыцці чалавечтва праз 200—300 год велічыні ў сваіх марах, таленавіты палкоўнік Вярышын (арт. Б. Вішкарэў); ужо з затоенай трывогай, але яшчэ навуцальна і самаўзбуджана прапаўдае сваю мяшчынскую праудрасць пазёр Кулігін (арт. А. Шапкіна); беражліва і работна кожную хвіліну боюць ілі і надзеі, разумны і сціплы Андрэй (арт. Ю. Арыянскі).

Аднак, патрэбна звярнуць увагу тэатра на небяспеку правіцылізма, якая пагражае яму. Адбітак правіцылізма ёсць нават і ў спектаклі «Тры сястры», дзе асабліва павіна была б панавыць атмосфера інтэлекта і далікатнасці. Гэта датычыцца не толькі касцюмаў — тут тэатр менш за ўсё вінаваты, але і асобных выканаўцаў.

З захваленнем павінен філасофстваваць уражлівы і разумны Тузенбах — мілы ідэаліст з ледзь улоўным адценнем доміхоты. Тонка лаінен ігры і Пячорына брэтэр Салёна, і толькі часам у іх можа ўгадвацца чалавек, што здольны быць страшным і небяспечным. Аднак, на нашу думку, ні арт. Батурны, ні арт. З. Падлесны не здолелі ўзніцца да інтэлектуальнага ўзроўня персанажаў, ролю якіх выконвалі.

Нават лепшыя выканаўцы, якія з дадатнага боку вылучаюцца ў спектаклі, не змаглі задаловіць нас у гэтых адносінах. Так, у апошнім акце, калі Вярышын пятаецца пра Машу, каб развітацца з ёй, Вольга-Чэзберг не знаходзіць у сабе патрэбнага пачуцця такту і далікатнасці і замест таго, каб не забываць пытанія Вярышына, кідаецца шукаць сястру і г. д.

Але тэатр імкнецца стварыць не проста варыянт на тэму аб страшнай уладзе быта і вясчых абставін. У спектаклі цікава тое, што рэжысёр і выканаўцы шукалі смелых, моцных уздэтай душы чэхаўскіх герояў, шукалі ў іх высокія якасці, ігрылі ідэальны бок іх характараў, і ў той-жа час імкнуліся захавачь чэхаўскую тугу аб лепшым жыцці. Гэта было вынікам правільнага сразуметага чэхаўскага мастацтва святла-дэна. І калі гэта цалкам не было дасягнута, то толькі таму, што п'еса «Тры сястры» — твор надзвычай цяжка і складаны для ўвасаблення на сцэне.

Магчыма, яшчэ зарана гаварыць аб тым, што калектыў тэатра творча адкрыты і зацікаваўся, знайшоў сваё пэўнае аблічча. Магчыма, аднак, у той-жа час хочацца адзначыць, што ў гэты перыяд ідэальна, якая ўжо адуваецца, генеральная лінія-шлях. Мы маем на ўвазе такія спектаклі, як «Тры сястры» А. П. Чэхава і «Крэмлёўскія куранты» Н. Пагодзіна — спектаклі аб вількай чалавечай мары.

Рускі драматычны тэатр уяўляецца нам не тэатрам буйных гераічных палотнаў, шырокіх жарнавых карцін і вобразаў вялікага іскілагінага наўнаўняня. Яго маштабы драбнейшыя. Гэта — лірычны, камерны тэатр, якога вабцяў у п'есах рамантычна ўзвышаная мара, пачыночкі і светлая, якая заўсёды ўзашамае волю чалавеча да жыцця, дае яму сілу ў барацьбе, асветляе высокія мэты сацыялістычнага будучага. Тэатр імкнецца і на сучаснае зірнуць так, як на здысценне таго, аб чым марылі ў мінулым. Ён любіць забегчы наперад, у будучае, каб у цялай, закончанай карціне бачыць тое самае тварэнне, якое ствараецца цяпер.

Таму А. П. Чэхаў, А. Н. Астроўскі, які творца драмы «Таленты і паклонінікі», М. Горкі, які аўтар п'есы «Дзеці сонца», В. Шэкспір, які стваральнік трагедыі «Рамеі і Джульета» — асабліва блізкі тэатру і, відаць, будучы складаць яго рэпертуар у далейшым.

У заключэнне хочацца-б адзначыць вялікую і плённую працу мастацкага кіраўніка тэатра, народнага артыста БССР Д. А. Арлова, які вядзе тэатр па лініі найбольшай супраціўлення, але лініі-шляху, які з'яўляецца карацейшым у дасягненні азначанай мэты.

Помнік Паўлюку Трусю на ваяцных могілках у Мінску. Малюнак М. Гурло.

3-ЦІ АГЛЯД ЭКСПАНАТАЎ НАРОДНАЙ ТВОРАЦАЦІ

У Рэспубліканскім ДOME народнай творчасці адбываецца трэці агляд экспанатаў, якія падрыхтаваны мастакамі-аматарамі да Рэспубліканскай і Усесаюзнай выставак «Перамога». З усіх аглядаў атрымана ўжо каля 1000 работ.

Экспаніруюцца рысункі 62-гадовага былога партызана А. Лугіна з Мінска, выкананыя тушшю: «Помста», «Здраднік», «У штабе партызанаў»; эцюды і малюнак «Партызаны ў разведцы» інж. Стронгіна; карціна «Заход нямецкага языка» артыста Беларускай Дзяржаўнай Філармоніі В. Даніловіча, малюнак «Уначуак у дзеда-партызана», выкананы маслянымі фарбамі, ваеннаслужачым К. Балдрэвічам; разьбярства па дрэву (рамкі да лостэра) левара б. партызана І. Балдрэвіча, бюст «Леў Талстой», выкананы дэмабілізаваным з арміі Хрушчовам; гліняныя вырабы Шклоўчыка з Барысва (збанкі з народнымі ўзорамі, барэльф «Ленін»), Ягідніцкага з Баранавіцкай обл. (бюст хлапца, выкананы з натуральнага беларускага тканіны з Заслаўскага раёна Мінскай обл. і рад дзругіх работ).

Экспанатаў на выставку яшчэ паступаюць.

На ўсесаюзную алімпіяду мастацкай самадзейнасці з Беларусі ў Маскву выехалі ансамбль песні і танца Маладзечненскай обл., хор вёскі Вялікае Падлесце, Баранавіцкай обл., танцавальны калектыў Гродненскай тэатральнай фабрыкі, хор фабрыкі імені КІМ (Віцебск), хор Беларускай Дзяржаўнага Універсітэта, і салісты Кіндэль і Дзвініншанава (Мінск).

У Беларускім дзяржаўным тэатральным інстытуце пачаўся прыём студэнтаў

Ва ўжо арганізаваным у Мінску Беларускай дзяржаўным тэатральным інстытуце пачаўся прыём студэнтаў на першы курс актёрскага факультэта. У гэтым годзе ў інстытут будзе залічана 90 чалавек. З іх будучы створаны чатыры групы. Да выкладання ў інстытуце запрошаны лепшыя сілы Беларускай тэатральнай мастацкай школы: Андрэй («Кветка шчасця»), Фігаро («Сеняльскі цырульнік»), Жэмона («Травіята»), Рыгалега («Рыгалега») і іншыя.

У перыяд Аўчыннай вайны Арсен Дзвінісавіч выяжджаў з франтавымі бригадамі на фронт. У тэатрах клубах, на фронце, усюды, дзе-б ён ні выступіў, усюды захаваецца ў нашых сэрцах.

В. Міхайчык, Л. Александровіч, Якуб Колас, Н. Аладаў, А. Амітон, І. Ахрэмчык, А. Аркадзеў, А. Аршарскі, Л. Аляксеева, Ф. Алер, А. Багатыр, П. Броўка, І. Балоцін, А. Брон, К. Бенюска, А. Бясмертны, Е. Белкі, У. Уладзімірскі, В. Вайнона, З. Васільева, П. Глеба, Г. Глебаў, Ю. Грыгоні, А. Гайдарыч, П. Гаўрыленка, Н. Гульман, М. Дзвінісавіч, Е. Даніловіч, А. Ероўна, А. Есакоў, І. Ждановіч, А. Жэмер, І. Жыноўч, Я. Зайцаў, А. Ільнінскі, К. Крапіва, М. Клімковіч, А. Куляшоў, А. Кучар, В. Кудрэвіч, Е. Кладушнін, П. Крук, Д. Кроз, Т. Каламіцава, М. Лынькоў, Д. Лукас, Е. Мірковіч, М. Міхайлоўскі, М. Марголін, Т. Макенка, Р. Млодэк, В. Мелькіна, І. Мурамаў, П. Малчануў, М. Міновіч, В. На зару, У. Няфёд, С. Нікалаў, Д. Арлоў, В. Пакроўскі, І. Панес, Д. Пукст, П. Пестраў, Л. Рэжысёр, Я. Рамановіч, З. Сергеева, В. Стэльмах, Я. Цікоцкі, С. Талкачоў, Г. Цэпава, М. Шэйндэрман, В. Шахрай, Р. Шырма.

Часова інстытут размешчана на вуліцы Пукіна, дом № 35. Прыёмныя іспыты пачнуцца з 20 верасня.

Інстытут будзе рыхтаваць кадры для рэспубліканскіх і абласных тэатраў БССР.

Усесаюзны конкурс музыкантаў-выканаўцаў

Улічваючы сур'езны рост савецкага музычна-выканаўчага майстэрства, Камітэт па справах мастацтва пры СНК СССР праводзіць у лістапад-снежні 1945 г. Усесаюзны конкурс музыкантаў-выканаўцаў. У конкурсе прымуць удзел спевачы і ўзросце да 35-ці год і інструменталісты (піяністы, скрыпачы, віяланчэлісты і арфісты) ва ўзросце да 32-х год.

Конкурс праводзіцца ў тры туры. Першы тур (адборны) будзе ў Маскве, Ленінградзе, Свердловску, Саратаве і сталіцах саюзных рэспублік. Другі і трэці туры будуць праведзены ў Маскве ў снежні гэтага года. Уздэльнікі трэцяга тура атрымаюць званні лаўрэатаў і грашовыя прэміі ў парадку занятых ім месцаў. Сума першай прэміі вызначана ў 15.000 рублёў, другой — 10.000 рублёў, трэцяй — 8.000 рублёў, чацвёртай — 5.000 рублёў. Для вакалістаў і піяністаў устаноўлена па чатыры прэміі, для скрыпачоў і віяланчэлістаў — па тры прэміі, для арфістаў — дзве прэміі.

Камітэтам па справах мастацтва зацверджаны Аркамітэт Усесаюзнага конкурсу музыкантаў-выканаўцаў, у які ўвайшлі буйнейшыя дзеячы савецкага музычнага мастацтва, у іх ліку: Народны артыст СССР К. Дзержынская, лаўрэатка Сталінскай прэміі Д. Ойстрах і Л. Аборцы, заслужаная артыстка РСФСР Максакава, прафесары Маскоўскай Дзяржаўнай Кансерваторыі Н. Спяржанскі і С. Казалупаў і др. Старшынёй Аркамітэта прызначаны Начальнік Галоўнага Упраўлення музычных устаноў Камітэта па справах мастацтва пры СНК СССР В. Н. Сурын.

Дырэцыя, партарганізацыя і мясцом Беларускага Дзяржаўнага ардна Леніна Вялікага тэатра оперы і балета з глыбокім жалем паведамляе аб заўчаснай трагічнай смерці Народнага артыста Беларускай ССР Арсена Дзвінісавіча Арсенка, якая наступіла 30-га жніўня 1945 года, і выказвае шырокае спачуванне яго жонцы Валенціне Канстанцінаўне і дачцы Людміле.

УПРАЎЛЕННЕ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СНК БССР

ПАВЕДАМЛЕННЕ

Дырэцыя, партарганізацыя і мясцом Беларускага Дзяржаўнага ардна Леніна Вялікага тэатра оперы і балета з глыбокім жалем паведамляе аб заўчаснай трагічнай смерці Народнага артыста Беларускай ССР, ардананосца Арсена Дзвінісавіча АРСЕНКА.

Калектыў Беларускага Дзяржаўнага ардна Леніна Вялікага тэатра оперы і балета выказвае глыбокае спачуванне жонцы і дачцы заўчасна загінуўшага народнага артыста БССР — Арсена Дзвінісавіча АРСЕНКА.

Рэдакцыя: Л. АЛЕКСАНДРОВІЧ, Я. А. БАГАТЫР, Г. ГЛЕБА, Я. КОЛАС, А. КУЛЯШОЎ (адказны рэдактар), А. КУЧАР, П. ПЕСТРАЎ.

Помнік Паўлюку Трусю на ваяцных могілках у Мінску. Малюнак М. Гурло.

3-ЦІ АГЛЯД ЭКСПАНАТАЎ НАРОДНАЙ ТВОРАЦАЦІ

У Рэспубліканскім ДOME народнай творчасці адбываецца трэці агляд экспанатаў, якія падрыхтаваны мастакамі-аматарамі да Рэспубліканскай і Усесаюзнай выставак «Перамога». З усіх аглядаў атрымана ўжо каля 1000 работ.

Экспаніруюцца рысункі 62-гадовага былога партызана А. Лугіна з Мінска, выкананыя тушшю: «Помста», «Здраднік», «У штабе партызанаў»; эцюды і малюнак «Партызаны ў разведцы» інж. Стронгіна; карціна «Заход нямецкага языка» артыста Беларускай Дзяржаўнай Філармоніі В. Даніловіча, малюнак «Уначуак у дзеда-партызана», выкананы маслянымі фарбамі, ваеннаслужачым К. Балдрэвічам; разьбярства па дрэву (рамкі да лостэра) левара б. партызана І. Балдрэвіча, бюст «Леў Талстой», выкананы дэмабілізаваным з арміі Хрушчовам; гліняныя вырабы Шклоўчыка з Барысва (збанкі з народнымі ўзорамі, барэльф «Ленін»), Ягідніцкага з Баранавіцкай обл. (бюст хлапца, выкананы з натуральнага беларускага тканіны з Заслаўскага раёна Мінскай обл. і рад дзругіх работ).

Экспанатаў на выставку яшчэ паступаюць.

На ўсесаюзную алімпіяду мастацкай самадзейнасці

На ўсесаюзную алімпіяду мастацкай самадзейнасці з Беларусі ў Маскву выехалі ансамбль песні і танца Маладзечненскай обл., хор вёскі Вялікае Падлесце, Баранавіцкай обл., танцавальны калектыў Гродненскай тэатральнай фабрыкі, хор фабрыкі імені КІМ (Віцебск), хор Беларускай Дзяржаўнага Універсітэта, і салісты Кіндэль і Дзвініншанава (Мінск).

У Беларускім дзяржаўным тэатральным інстытуце пачаўся прыём студэнтаў

Ва ўжо арганізаваным у Мінску Беларускай дзяржаўным тэатральным інстытуце пачаўся прыём студэнтаў на першы курс актёрскага факультэта. У гэтым годзе ў інстытут будзе залічана 90 чалавек. З іх будучы створаны чатыры групы. Да выкладання ў інстытуце запрошаны лепшыя сілы Беларускай тэатральнай мастацкай школы: Андрэй («Кветка шчасця»), Фігаро («Сеняльскі цырульнік»), Жэмона («Травіята»), Рыгалега («Рыгалега») і іншыя.

У перыяд Аўчыннай вайны Арсен Дзвінісавіч выяжджаў з франтавымі бригадамі на фронт. У тэатрах клубах, на фронце, усюды, дзе-б ён ні выступіў, усюды захаваецца ў нашых сэрцах.

В. Міхайчык, Л. Александровіч, Якуб Колас, Н. Аладаў, А. Амітон, І. Ахрэмчык, А. Аркадзеў, А. Аршарскі, Л. Аляксеева, Ф. Алер, А. Багатыр, П. Броўка, І. Балоцін, А. Брон, К. Бенюска, А. Бясмертны, Е. Белкі, У. Уладзімірскі, В. Вайнона, З. Васільева, П. Глеба, Г. Глебаў, Ю. Грыгоні, А. Гайдарыч, П. Гаўрыленка, Н. Гульман, М. Дзвінісавіч, Е. Даніловіч, А. Ероўна, А. Есакоў, І. Ждановіч, А. Жэмер, І. Жыноўч, Я. Зайцаў, А. Ільнінскі, К. Крапіва, М. Клімковіч, А. Куляшоў, А. Кучар, В. Кудрэвіч, Е. Кладушнін, П. Крук, Д. Кроз, Т. Каламіцава, М. Лынькоў, Д. Лукас, Е. Мірковіч, М. Міхайлоўскі, М. Марголін, Т. Макенка, Р. Млодэк, В. Мелькіна, І. Мурамаў, П. Малчануў, М. Міновіч, В. На зару, У. Няфёд, С. Нікалаў, Д. Арлоў, В. Пакроўскі, І. Панес, Д. Пукст, П. Пестраў, Л. Рэжысёр, Я. Рамановіч, З. Сергеева, В. Стэльмах, Я. Цікоцкі, С. Талкачоў, Г. Цэпава, М. Шэйндэрман, В. Шахрай, Р. Шырма.

Часова інстытут размешчана на вуліцы Пукіна, дом № 35. Прыёмныя іспыты пачнуцца з 20 верасня.

Інстытут будзе рыхтаваць кадры для рэспубліканскіх і абласных тэатраў БССР.

Усесаюзны конкурс музыкантаў-выканаўцаў

Улічваючы сур'езны рост савецкага музычна-выканаўчага майстэрства, Камітэт па справах мастацтва пры СНК СССР праводзіць у лістапад-снежні 1945 г. Усесаюзны конкурс музыкантаў-выканаўцаў. У конкурсе прымуць удзел спевачы і ўзросце да 35-ці год і інструменталісты (піяністы, скрыпачы, віяланчэлісты і арфісты) ва ўзросце да 32-х год.

Конкурс праводзіцца ў тры туры. Першы тур (адборны) будзе ў Маскве, Ленінградзе, Свердловску, Саратаве і сталіцах саюзных рэспублік. Другі і трэці туры будуць праведзены ў Маскве ў снежні гэтага года. Уздэльнікі трэцяга тура атрымаюць званні лаўрэатаў і грашовыя прэміі